

Migracje zagraniczne w latach 2007-2009

Wyniki badań i analiz

Małopolskie
Obserwatorium
Rynku Pracy
i Edukacji

Migracje zagraniczne w latach 2007-2009

Wyniki badań i analiz

Kraków, wrzesień 2009

Publikacja powstała w Wojewódzkim Urzędzie Pracy w Krakowie w ramach projektu Małopolskie Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji.

Wydawca:

Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie

Plac Na Stawach 1

30-107 Kraków

www.wup-krakow.pl

www.obserwatorium.malopolska.pl

Wojewódzki
Urząd
Pracy
w Krakowie

Copyright © Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Kraków, 2009

ISBN: 978-83-927362-6-4

Kopiowanie i rozpowszechnianie może być dokonane z podaniem źródła.

Publikacja jest dystrybuowana bezpłatnie.

Skład i opracowanie graficzne:

Robert Krzeszowiak, www.robuska.com

Zdjęcia i projekt okładki:

Robert Krzeszowiak

Druk:

Poligraficzny Zakład Usługowy „Drukmar”

ul. Rzemieślnicza 10

32-080 Zabierzów

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Spis treści

Wstęp	5
I. Tendencje w zakresie migracji w latach 2007-2009	7
1. Kierunki migracji	7
2. Skala wyjazdów	10
3. Skala powrotów	11
3.1 Powroty do Małopolski	13
4. Przyczyny zmniejszenia skali migracji	17
4.1 Sytuacja w wybranych krajach europejskich	18
4.2 Zarobki emigrantów	24
5. Strategie przetrwania na emigracji	25
6. Skutki emigracji	29
7. Prognozy w zakresie migracji	30
8. Programy zachęcające Polaków do powrotów	32
II. Imigracja	33
1. Cudzoziemcy z krajów Unii Europejskiej i Europejskiego Obszaru Gospodarczego	33
2. Cudzoziemcy nie będący obywatelami UE na terytorium RP	34
III. Podsumowanie	39
Bibliografia	43
Spis wykresów	45
Spis tabel	47

Wstęp

Poniższe opracowanie prezentuje w sposób syntetyczny tendencje występujące w zakresie migracji w latach 2007-2009. Opracowanie jest kontynuacją analizy opracowanej w 2007 r., a także próbą uchwycenia zmian w zakresie migracji, które zaszły w ostatnich 2-3 latach.

Przedstawione zagadnienia opierają się na wynikach najbardziej aktualnych badań, analiz i ekspertyz – polskich i zagranicznych.

Zagadnienia przedstawione w poniższym opracowaniu dotyczą zarówno emigracji jak i imigracji, ale główny nacisk został położony na analizę emigracji zarobkowej Polaków, jako zjawiska mającego ogromne znaczenie dla polskiego rynku pracy.

Wśród przeanalizowanych zjawisk znalazły się: aktualne tendencje w zakresie migracji, jej przyczyny, skala i kierunki, a także szacunki dotyczące skali powrotów i skutków psychologicznych pobytu za granicą.

Podobnie jak poprzednio analiza została opracowana na podstawie danych z najbardziej wartościowych opracowań, które potencjalnie mogą zainteresować szerokie grono odbiorców. Podczas poszukiwania informacji korzystano także z portali internetowych związanych z tematyką rynku pracy, polskich i zagranicznych instytucji i ośrodków badawczych, zajmujących się migracjami oraz projektów, w ramach których prowadzone są badania migracji. Dodatkowo oparto się na doniesieniach prasowych.

W końcowej części zaprezentowano najważniejsze wnioski oraz prognozy na przyszłość.

Opracowanie posłuży wszystkim jednostkom zajmującym się zagadnieniami rynku pracy do analizy lokalnych rynków pracy, na które zjawisko migracji ma duży wpływ. Dane dotyczące migracji mogą zostać wykorzystane przez doradców zawodowych i pośredników pracujących w publicznych służbach zatrudnienia, pośredników EURES oraz wszystkich zainteresowanych tym tematem.

Zespół Małopolskiego Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji

I. Tendencje w zakresie migracji w latach 2007-2009

1. Kierunki migracji

Podsumowując sytuację w zakresie migracji zagranicznych w ostatnich dwóch – trzech latach, to jest od 2007 do 2009 roku, warto wskazać na zmiany w zakresie skali migracji oraz pojawiające się tendencje powrotów do Polski z emigracji. Jeśli chodzi o skalę emigracji, to nadal najczęściej Polaków emigruje do Wielkiej Brytanii, Niemiec i Irlandii. Jednocześnie pojawiły się nowe kierunki migracji, do których coraz wyraźniej zwiększa się skala wyjazdów, a które przed 2007 r. były mniej atrakcyjne. Chodzi tu o kraje takie jak: Norwegia, kraje skandynawskie i Australia. Co istotne, kraje te stają się kolejnymi etapami emigracji, do których wyjeżdżają Polacy po przebytych już pewnym okresie za granicą.

Tendencje w zakresie kierunków dobrze obrazują poniższe tabele, sporządzone na podstawie najnowszych badań dotyczących emigracji. Jedno z nich to badanie *Polscy emigranci w Europie*, przeprowadzone w dniach 3-17 grudnia 2008 roku¹. Drugie pn.: *Powroty Polaków w okresie kryzysu gospodarczego. W pętli pułapki migracyjnej*², pochodzi z podobnego okresu w 2008 r.

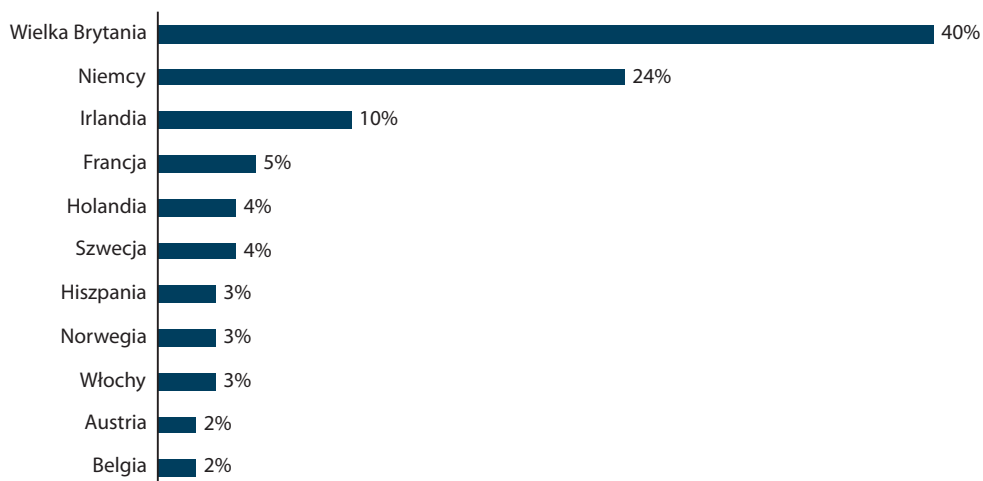
¹ Polscy Emigranci w Europie, prezentacja wyników internetowego badania polskiej emigracji 2008, Warszawa, 17 marca 2008 r.

² Powroty Polaków w okresie kryzysu gospodarczego. W pętli pułapki migracyjnej, Centrum Stosunków Międzynarodowych, Raport z badań, Raporty i analizy nr 1/09, 2009 r.

Z pierwszego z wymienionych badań wynika, że najpopularniejszymi kierunkami migracji są kolejno: Wielka Brytania 40% , Niemcy 24%, Irlandia 10% i dalej Francja 5%, Holandia i Szwecja 4% oraz inne kraje europejskie, do których udział wyjazdów jest niższy niż 4%.

Najpopularniejsze kraje emigracji 2008

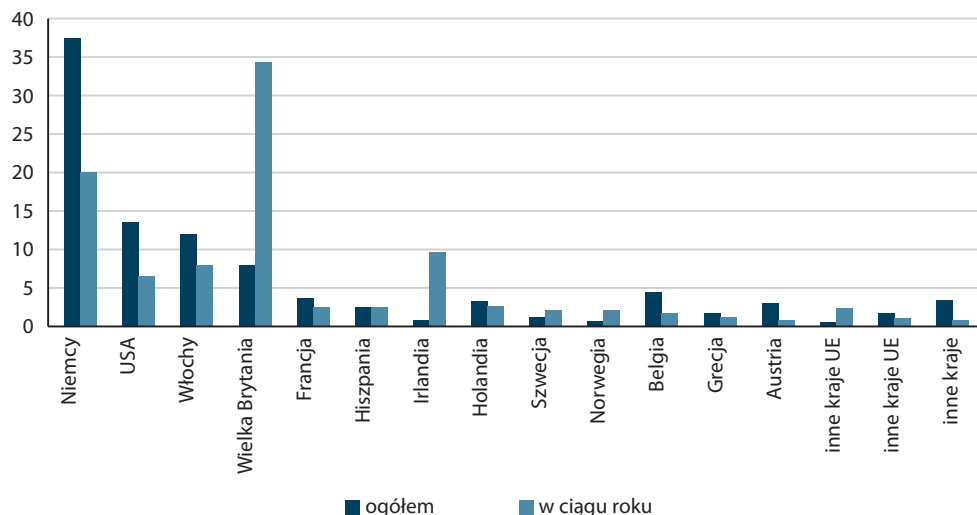
Źródło: Na podstawie danych z badania polskiego internetu „Polscy Emigranci w Europie”, Warszawa 17 marca 2009

MWL07-09-01/2009

Aby mieć pełniejszy obraz zmian dotyczących kierunków migracji na przestrzeni ostatnich kilku lat, przedstawiono poniżej wykres obrazujący skalę wyjazdów do poszczególnych krajów przed i po akcesji Polski do Unii Europejskiej, opracowany na podstawie badania Centrum Stosunków Międzynarodowych. Jak zaprezentowano na wykresie kraje, które przed akcesją były najbardziej atrakcyjne dla migrantów z Polski: Niemcy, USA, Włochy, Francja od momentu wejścia Polski do UE straciły popularność na rzecz Wielkiej Brytanii, Irlandii i Norwegii. Wyjątkiem pozostały Niemcy które, ze względu na bliskość geograficzną, długą tradycję migracyjną i chłonny rynek pracy, wciąż są w czołówce krajów polskiej emigracji pomimo, iż nie otwały dla Polaków swojego rynku pracy (zrobią to dopiero w 2011 roku).

Główne kraje docelowe migrantów zarobkowych z Polski

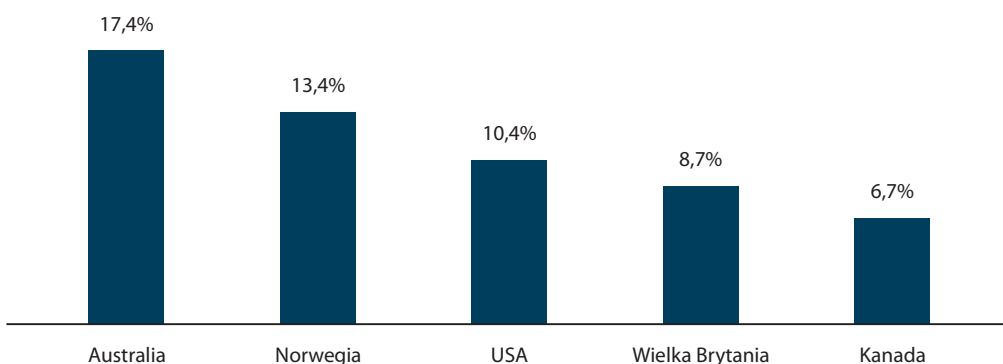

Źródło: Centrum Stosunków Międzynarodowych, Powroty Polaków w okresie kryzysu gospodarczego. W pętli pułapki migracyjnej na podstawie danych GUS, 2008

MWL07-09-02/2009

Jeśli chodzi o kraje dalszej migracji, czyli kraje, do których wyjeżdżają Polacy w kolejnym etapie emigracji, to według badania zrealizowanego w 2008 r. przez Money.pl³, 15 % Polaków przebywających obecnie na emigracji rozważa przeprowadzkę do innego kraju. Spowodowane jest to głównie względami finansowymi i poszukiwaniem lepiej płatnej pracy. Chodzi tu o kraje takie jak Australia, USA czy Kanada, które dotychczas były mniej popularne ze względu na odległe położenie geograficzne, a które stwarzają lepsze perspektywy jeśli chodzi o zarobki i możliwość znalezienia pracy przez cudzoziemców.

Najatrakcyjniejsze kraje dalszej emigracji

Źródło: Badania ankietowe Money.pl przeprowadzone w dniach 20-27 października 2008r. na 1998 internautów pracujących za granicą

MWL07-09-03/2009

³ Obalamy mit – nie będzie masowych powrotów z emigracji, Badania ankietowe Money.pl, przeprowadzone w dniach 20-27 października 2008 r. na 1998 internautów pracujących za granicą.

2. Skala wyjazdów

Wbrew prognozom, na przestrzeni ostatnich dwóch lat 2008-2009 liczba Polaków na emigracji zaczęła spadać. Jeszcze w 2007 roku notowano wzrost liczby wyjazdów zarobkowych. Główny Urząd Statystyczny oszacował, że 1 stycznia 2007 poza granicami kraju dłużej niż 2 miesiące przebywało 1 950 tys. osób. Natomiast po roku (według stanu na 31 grudnia 2007) liczba ta wynosiła 2 270 tys. osób, czyli ok. 6% populacji. W 2007 r. najwięcej osób przebywało w Wielkiej Brytanii – 690 tys. osób, w Niemczech – 490 tys. i Irlandii – 200 tys.

GUS szacuje że, pod koniec 2008 w Wielkiej Brytanii przebywało ok. 470 tys. osób, w Niemczech 300 tys., w Irlandii 130 tys. Z tych danych wynika, że liczba pracujących za granicą w tych trzech, głównych krajach emigracji zmniejszyła się na przestrzeni roku o co najmniej 480 tys. osób. Trend ten utrzymuje się nadal. Nie są to jednak duże spadki a alarmistyczne prognozy mediów i innych ośrodków zajmujących się migracjami na razie nie sprawdzają się i nie zanotowano wzrostu liczby opuszczających kraj.

Liczba Polaków przebywających za granicą powyżej 2 miesięcy według najpopularniejszych kierunków migracji w tys.

Kraj / region docelowy	2002 (Maj) – Narodowy Spis Powszechny	2004	2005	2006	2007	2008
Wielka Brytania	24 tys.	150 tys.	340 tys.	580 tys.	690 tys.	470 tys.
Irlandia	2 tys.	15 tys.	76 tys.	120 tys.	200 tys.	130 tys.
Niemcy	294 tys.	385 tys.	430 tys.	450 tys.	490 tys.	300 tys.

Źródło: Na podstawie danych GUS 2008

MWL07-09-04/2009

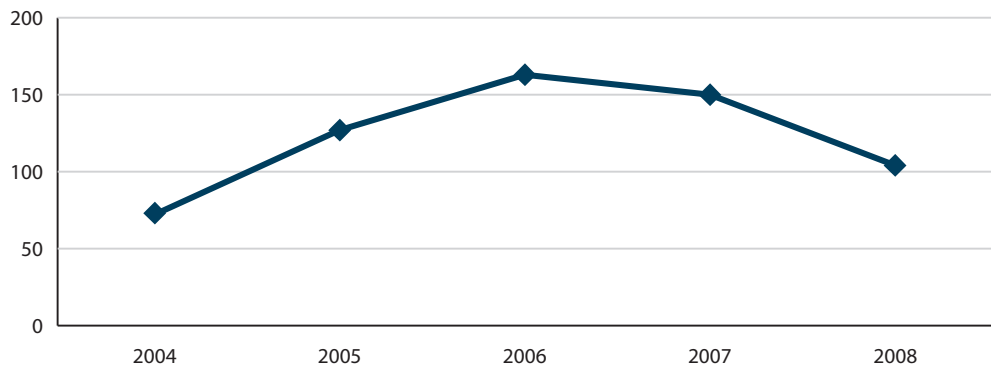
Dane w tabeli wskazują na mniejsze zainteresowanie zagranicznymi wyjazdami Polaków. Z jednej strony coraz mniej osób wyjeżdża z kraju, ale równocześnie coraz więcej osób do niego wraca. Tendencja powrotów jest szczególnie widoczna z krajów, gdzie napływ emigrantów był największy. Na potwierdzenie tej tezy poniżej przedstawiono wykres obrazujący liczbę wniosków o legalizację zatrudnienia złożonych przez Polaków w brytyjskim systemie WRS (Workers Registration Scheme)⁴. Wynika z niego, że liczba rejestrujących się obywateli RP wciąż maleje – począwszy od 2006 roku, kiedy była największa, co zbiega się z największym napływem Polaków do tego kraju. Począwszy od 2007 r. następuje spadek zainteresowania pracą w Wielkiej Brytanii wśród osób, które nigdy tam nie pracowały. Spadek ten na przestrzeni dwóch lat wyniósł 50 tys. osób. W 2006 roku noworejestrujących się do pracy Polaków było 150 tys., natomiast w roku 2008 było ich już 100 tys.

⁴ WRS to Program Rejestracji Pracowników z zagranicy w Wielkiej Brytanii. System obejmuje osoby legalnie pracujące w Wielkiej Brytanii. W systemie tym nie uwzględnia się natomiast pracowników sezonowych, osób posiadających własne firmy oraz odnawiających numer uzyskany podczas wcześniejszego pobytu.

Podane dane wskazują również na charakter obecnych migracji, które są najczęściej czasowe z krótkim okresem pobytu. Osoby pracujące w Wielkiej Brytanii, które na jakiś czas wyjechały z Wysp, nie mają po powrocie obowiązku ponownej rejestracji w WRS.

Liczba zaakceptowanych nowych aplikacji Polaków w Systemie WRS, w latach 2004-2008

Źródło: Centrum Stosunków Międzynarodowych, Powroty Polaków w okresie kryzysu gospodarczego. W pętli pułapki migracyjnej na podstawie raportu: Accession monitoring report, May 2004 – December 2008, Home Office UK Border Agency, 2009.

MWL07-09-05/2009

3. Skala powrotów

Brak jest jednoznacznych, wiarygodnych danych na temat liczby powracających z emigracji. Głównym powodem tego jest fakt, że w krajach docelowych, takich jak Wielka Brytania, Irlandia czy Polska, nie są prowadzone żadne oficjalne statystyki dotyczące tego zjawiska. Dostępne dane na temat powrotów pochodzą między innymi z badań, mają więc mało systematyczny charakter. Badania GUS⁵ przeprowadzone w 2007 i 2008 roku dostarczają takich danych. Pierwsze z nich przeprowadzono jeszcze przed kryzysem, tj. w 2007 r. Wynika z niego, że w 2007 r. do kraju powróciło 213 tys. obywateli RP. GUS informuje również o aż 90 tys. powrotów w samym I kwartale 2008 r. co wskazywałoby, że tendencja powrotów się nasila. Dzięki badaniu GUS, przeprowadzonym w roku 2008 r.⁶ dostępne są również orientacyjne dane dotyczące powrotów do Polski w ujęciu poszczególnych województw. Przedstawia je tabela poniżej.

⁵ Na podstawie danych BAEL (Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności) 2007 i 2008 r.

⁶ Sytuacja na rynku pracy migrantów i ich potomków, GUS Departament Badań Demograficznych, II kwartał 2008 r.

Ludność w wieku 15 lat i więcej, która powróciła z zagranicy według województw (w tys.)

Województwa	Ogółem	w tym:		
		osoby, które kiedykolwiek przebywały za granicą (wyjechały i powróciły)	razem	3-12 m-cy
Polska	30988	1279	826	453
Dolnośląskie	2332	144	107	36
Kujawsko-pomorskie	1497	40	32	8
Lubelskie	1959	81	59	22
Lubuskie	833	20	15	5
Łódzkie	2591	87	35	51
Małopolskie	2539	106	63	43
Mazowieckie	4485	169	93	76
Opolskie	781	42	28	14
Podkarpackie	1749	137	96	40
Podlaskie	955	62	32	30
Pomorskie	1505	57	41	16
Śląskie	3763	113	68	45
Świętokrzyskie	1118	46	36	10
Warmińsko-mazurskie	1152	39	29	10
Wielkopolskie	2512	88	62	26
Zachodniopomorskie	1217	48	28	19

Źródło: Badanie „Sytuacja na rynku pracy migrantów i ich potomków”,
GUS Departament Badań Demograficznych, II kwartał 2008

MWL07-09-06/2009

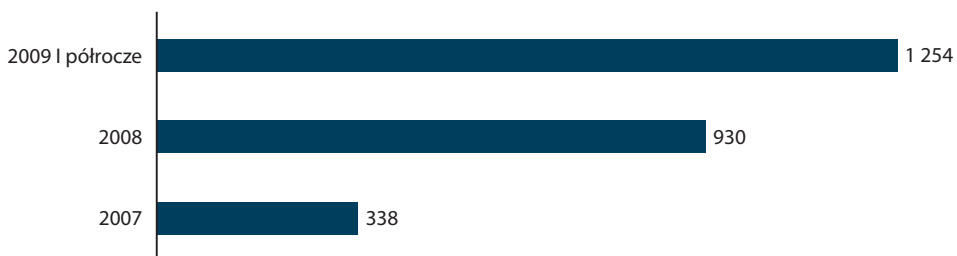
Z danych przedstawionych powyżej wynika, że osób, które kiedykolwiek przebywały przez okres powyżej 3 miesięcy za granicą i powróciły do Polski było 1 279 tys. Najwięcej, powracających z zagranicy, odnotowano w województwach: mazowieckim 169 tys., dolnośląskim 144 tys., podkarpackim 137 tys., śląskim 113 tys. i małopolskim 106 tys.

3.1 Powroty do Małopolski

Z dostępnych danych i statystyk prowadzonych przez WUP w Krakowie dotyczących koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego na wypadek bezrobocia od 2007 do I półrocza 2009 r. wynika, że stopniowo wzrastała liczba osób powracających do Małopolski i starających się o zasiłek dla bezrobotnych. Dynamikę powrotów przedstawia wykres poniżej. Zaprezentowano na nim liczbę złożonych wniosków o zasiłek dla bezrobotnych w kolejnych latach, po okresie pracy zagranicą. Liczba powrotów jak widać wzrastała z 338 w 2007 roku do ok. 1254 w I półroczu 2009 r. Należy jednak wziąć pod uwagę, że przedstawione dane dotyczą tylko osób legalnie pracujących na emigracji.

Liczba osób które powróciły do małopolski i ubiegały się o zasiłek dla bezrobotnych, w latach 2007-2009

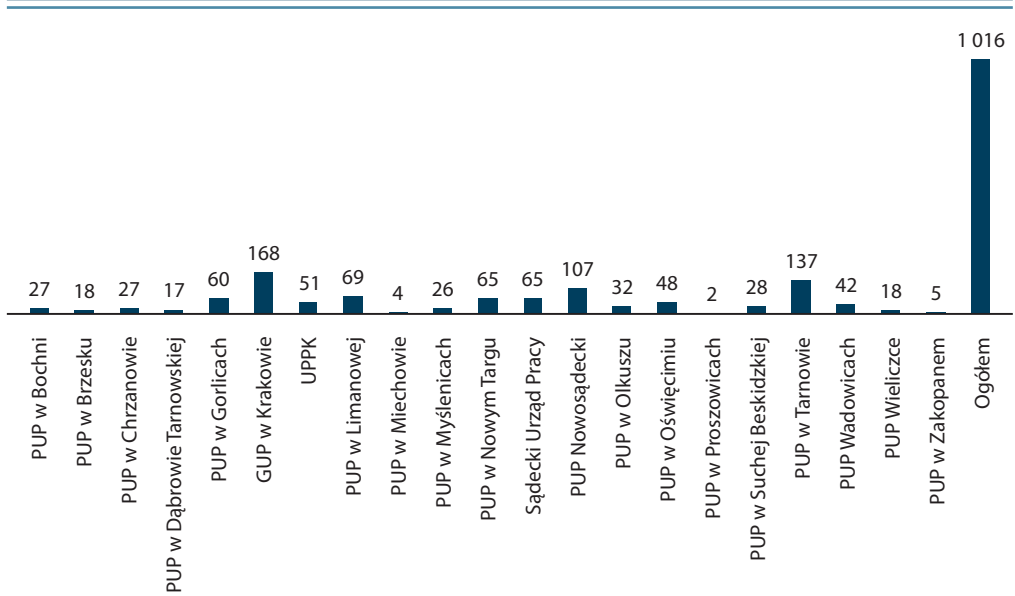
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WUP z systemów zabezpieczenia społecznego na wypadek bezrobocia w 2007-2008 r.

MWL07-09-07/2009

Najwięcej powracających z zagranicy zarejestrowano w ostatnim czasie czyli I półroczu 2009 r. Najwięcej decyzji uprawniających do pobierania zasiłku dla bezrobotnych (E-301) na terenie Polski wydano dla osób powracających z Wielkiej Brytanii. W/w decyzje stanowiły 55% ogółu decyzji wydanych w I półroczu 2009 r.

Poniżej zaprezentowano liczbę decyzji o przyznaniu świadczenia dla bezrobotnych w kraju i za granicą w rozkładzie na poszczególne powiaty. Przez pół roku 2009 wydano o ¼ więcej decyzji niż w całym 2008 r. Najwięcej osób, które powróciły i otrzymały zasiłek dla bezrobotnych w I półroczu 2009 r. było w miastach powiatowych: Kraków, Nowy Sącz i Tarnów w dalszej kolejności w powiatach: nowotarskim, nowosądeckim, gorlickim i limanowskim.

Liczba wydanych decyzji o przyznanie świadczenia z tytułu bezrobocia dla osób które powróciły z zagranicy

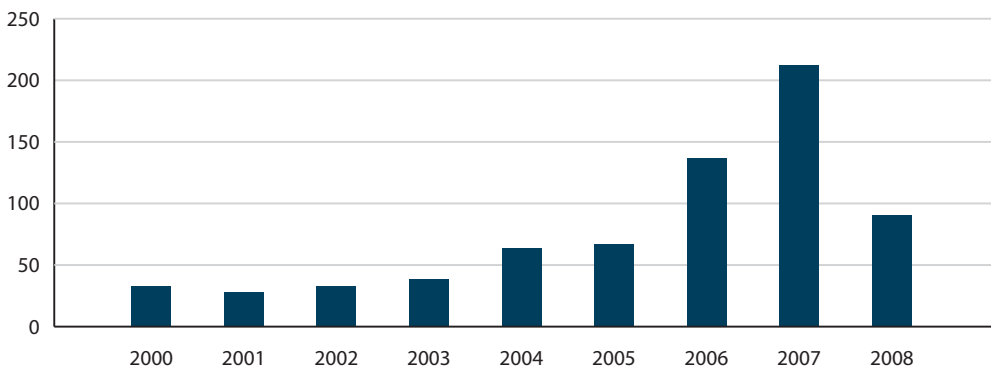
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WUP z systemów zabezpieczenia społecznego na wypadek bezrobocia w 2009 r.

MWL07-09-08/2009

GUS szacuje, że ogółem w okresie od 1989 do 2008 roku powróciło z zagranicy 1050 tys. osób, a powrotów w latach 2004-2008 było prawie 580 tys.

Poniżej przedstawiono skalę powrotów z zagranicy w latach 2000-2008 (tylko I kwartał 2008) na podstawie danych GUS, z których wynika, że największa w tym okresie fala powrotów miała miejsce w 2007 r., czyli w okresie nasilonych wyjazdów. Jest to kolejny dowód potwierdzający tezę o czasowym charakterze obecnych migracji.

Liczba powrotów z zagranicy w latach 2000-2008 I kwartał (w tys.)

Źródło: Centrum Stosunków Międzynarodowych, Powroty Polaków w okresie kryzysu gospodarczego. W pętli pułapki migracyjnej: na podstawie danych GUS 2008

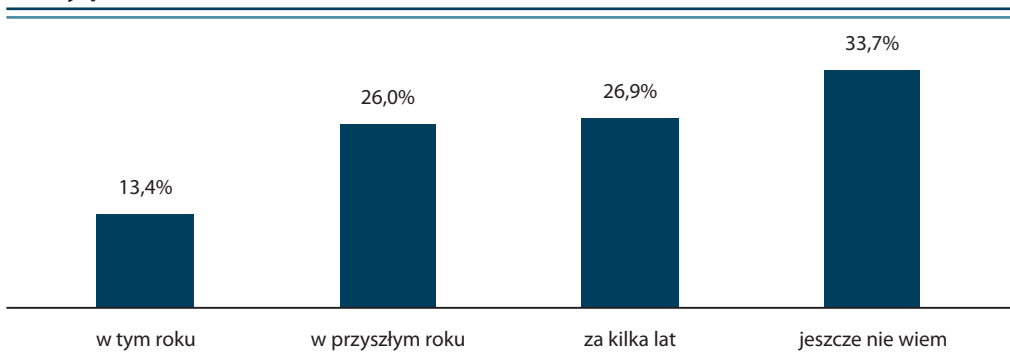
MWL07-09-09/2009

Oprócz danych GUS warto przeanalizować szacunki innych organizacji i instytucji prowadzących badania na temat polskiej emigracji, na przykład portalu finansowego Money.pl czy Centrum Stosunków Międzynarodowych.

Według badania, jakie portal Money.pl przeprowadził w październiku 2008 r.,⁷ wśród polskich emigrantów większość, czyli 55 % respondentów, na pewno lub raczej na pewno zdecyduje się na powrót. Natomiast 38 % emigrantów zadeklarowało, że nie wróci do Polski. Tylko ok. 7% jeszcze nie wiedziało, jaką decyzję podjąć. 13% z tych, którzy byli zdecydowani na powrót zadeklarowało, że zrobi to jeszcze w 2008 r. Biorąc pod uwagę szacunki GUS, wskazujące na ok. 2 mln osób pracujących za granicą w 2008 r., to skala powrotów w tym roku mogła dotyczyć ponad 143 tys. osób. Z podobnych szacunków wynika, że w 2009 r. powróci ok. 286 tys. osób.

Plany powrotu w 2008

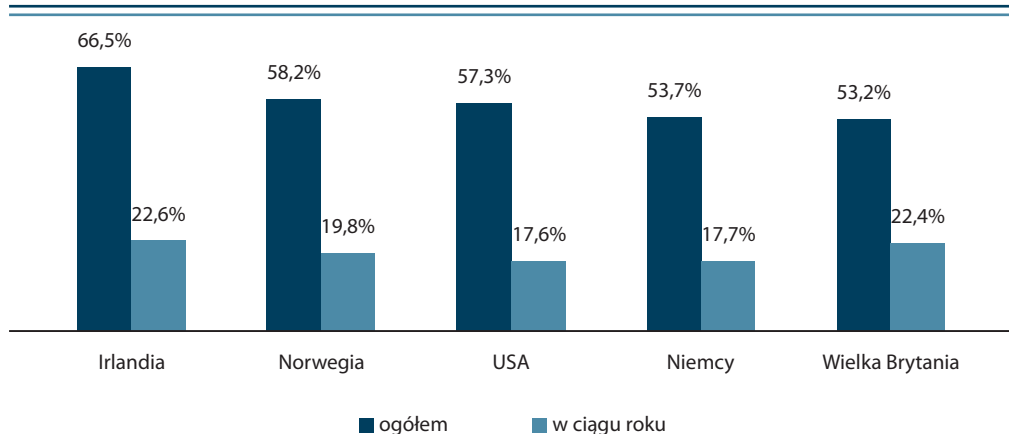
Źródło: Badania ankietowe Money.pl przeprowadzone w dniach 20-27 października 2008 na 1998 internautów pracujących za granicą, którzy zadeklarowali że chcą wrócić do Polski (odpowiedzi na pewno tak, raczej tak)

MWL07-09-10/2009

To, z jakich krajów wracają Polacy, można zobaczyć na wykresie poniżej. Są to przede wszystkim: Irlandia, Norwegia, USA, Niemcy i Wielka Brytania. Ponad 66% badanych emigrantów wskazało Irlandię jako kraj, z którego najczęściej mieli wracać Polacy w 2008 roku.

⁷ Obalamy mit – nie będzie masowych powrotów z emigracji, Badania ankietowe Money.pl, op. cit.

Kraje z których będą wracać Polacy

Źródło: Badania ankietowe Money.pl przeprowadzone w dniach 20-27 października 2008 na 1998 internautów pracujących za granicą

MWL07-09-11/2009

Zasygnalizowane wyżej tendencje potwierdzają badania przeprowadzone przez PBS DGA na zlecenie Centrum Stosunków Międzynarodowych: migracje mają charakter czasowy. Wielu z tych, którzy powrócą do kraju, w przyszłości zdecyduje się na kolejny wyjazd (53% badanych przez PBS DGA zadeklarowało, że jest skłonna wyjechać ponownie za granicę, a 62% z tej grupy powróci do kraju, z którego wyjechała).

Respondenci według planów dalszej migracji. Kraje do których planują ponownie wyjazd

Kraj	%
Wielka Brytania	38 %
Grecja	13 %
Niemcy	11 %
USA	7 %
Szwecja	7 %
Irlandia	4 %
Ameryka Południowa	2 %
RPA	2 %
Włochy	2 %
Francja	2 %
Dania	2 %
Belgia	2 %
trudno powiedzieć	7 %

Źródło: Centrum Stosunków Międzynarodowych, Powroty Polaków w okresie kryzysu gospodarczego. W pętli pułapki migracyjnej: na podstawie danych PBS DGA, ISS UW, CSM, 2009

MWL07-09-12/2009

Z przedstawionych w powyższej tabeli danych wynika, iż Irlandia – która jest jednym z trzech głównych krajów emigracji – nie znajduje się pośród tych państw, do których migranci będą wracać najchętniej. Natomiast jak pokazują badania Money.pl jest to kraj, z którego Polacy najchętniej wracają.

4. Przyczyny zmniejszenia skali migracji

Główną przyczyną zmniejszenia się liczby osób emigrujących z Polski oraz większej liczby powrotów jest światowy kryzys gospodarczy, który trwa od 2008 r. Jest on również powodem poszukiwania bardziej atrakcyjnych rynków pracy poza Europą i dalszej emigracji. Panujący kryzys wpływa jednak głównie na zahamowanie wyjazdów i dotyczy to wszystkich krajów europejskich, w których poziom emigracji w ostatnich latach był wysoki.

Innym czynnikiem, który wpłynął na zmniejszenie się liczby wyjazdów był spadek bezrobocia w Polsce oraz wzrost płac. Gospodarka polska stała się bardziej konkurencyjna i zarazem bardziej atrakcyjna w porównaniu do gospodarek zachodnich, gdzie spowolnienie wywołane kryzysem jest bardziej dotkliwe.

Jak wynika z najnowszego „Raportu o inflacji”⁸, opublikowanego przez Narodowy Bank Polski, sytuacja gospodarcza w Polsce nie jest zła. Według prognoz, w tym roku wzrost PKB sięgnie 1,1 proc., ale już w przyszłym będzie rosnąć i zwiększy się do 2,2 proc. Niepokojący jest jednak przewidywany wzrost bezrobocia, który według NBP będzie trwał aż do 2011 roku. Stopa bezrobocia według BAEL wzrośnie z około 7,4 proc. w całym 2008 r. aż do 14,5 proc. w 2011 r. Sytuacja na rynku pracy zacznie się poprawiać dopiero rok później, czyli w 2012 r.

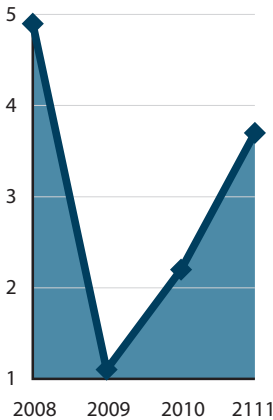
Omówione dane ilustrują trzy poniższe wykresy. Na pierwszym przedstawiona została prognoza w zakresie PKB, na drugim – prognoza inflacji, na trzecim zaś – stopa bezrobocia, wszystko w ujęciu trzech kolejnych lat począwszy od 2008 roku, kiedy rozpoczęła się światowy kryzys gospodarczy.

⁸ Raport o inflacji Luty 2009, Narodowy Bank Polski, Rada Polityki Pieniężnej, Warszawa, Luty 2009 r.

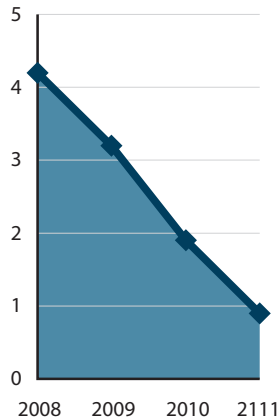

Prognozy dla Polski według lutowej projekcji NBP

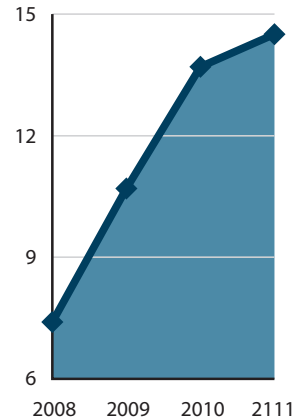
Wzrost PKB dane w proc.
(centralna ścieżka projekcji)

Inflacja dane w proc.
(centralna ścieżka projekcji)

Stopa bezrobocia wg BAEL
dane w proc.

Źródło: „Raport o inflacji NBP”, luty 2009

MWL07-09-13/2009

4.1 Sytuacja w wybranych krajach europejskich

Irlandia

Skutki kryzysu gospodarczego najlepiej widać na przykładzie Irlandii. Jak zostało zaprezentowane we wcześniejszym rozdziale, jest to kraj, z którego w najbliższym czasie będzie wracać duża liczba Polaków i do którego będą oni niechętnie wracać. Wszystkiemu winne spowolnienie gospodarcze, spowodowane światowym kryzysem gospodarczym.

Według raportu FAS⁹ (irlandzkiego urzędu pracy) bezrobocie w Irlandii w 2009 r. może osiągnąć 8 %. Bardziej zatrważające są jednak doniesienia prasowe, zgodnie z którymi¹⁰ bezrobocie w tym kraju może wzrosnąć w tym roku do 13,3 %, a PKB ma spaść o 9 %. Te pesymistyczne prognozy są wynikiem kryzysu w branży budowlanej i przemyśle wytwórczym. W ostatnich miesiącach zlikwidowano w branży budowlanej ponad 80 tys. miejsc pracy¹¹. Rozpoczęły się też zwolnienia w pubach, sklepach i gospodarstwach rolnych. Według sondażu CPL (agencji pośrednictwa pracy w Irlandii) wkrótce rozpoczną się masowe powroty Polaków z Irlandii¹². Jak podaje Gazeta Wyborcza za irlandzkim ministerstwem spraw socjalnych i rodzinnych, o ponad połowę spadła liczba Polaków ubiegających się o prawo do legalnego zatrudnienia, czyli o numer PPS. Liczba wydanych numerów PPS w drugim półroczu 2008 roku była o połowę mniejsza niż w analogicznym okresie 2007 r.¹³

⁹ FAS – Training and Employment Authority, czyli Urząd ds. Szkoleń i Zatrudnienia

¹⁰ Polska emigracja wraca do kraju, ale powoli, Rzeczpospolita, Anna Cieślak-Wróblewska 22.05.2009.

¹¹ Polak wędrowny, wprost.pl, Małgorzata Zdziechowska, nr 5/2009 (1360)

¹² Według sondażu CPL do końca 2009 r. wróci do Polski 66 tys. osób

¹³ Coraz mniej legalnie pracujących Polaków w Irlandii, Gazeta Wyborcza: PAP, 30.01.2009

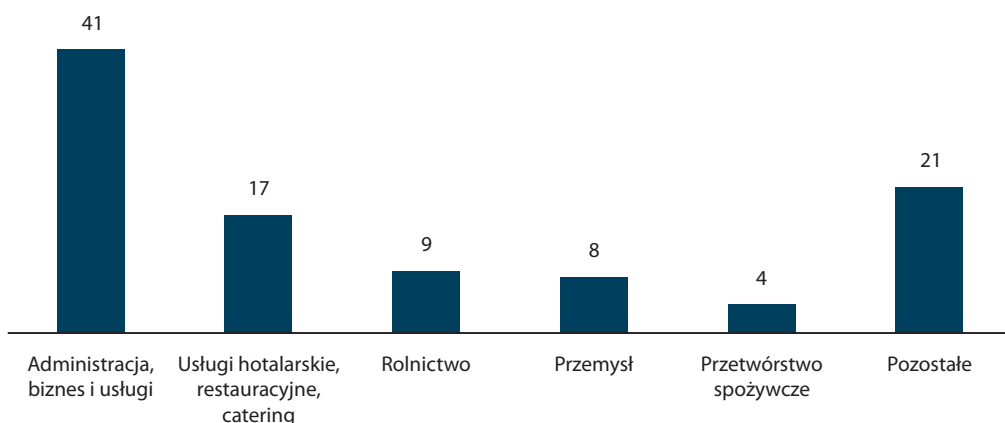

Zła sytuacja w kraju zachęca do emigracji samych Irlandczyków. Jak podało Irlandzkie Centralne Biuro Statystyczne, liczba wykwalifikowanych Irlandczyków, którzy poszukują pracy poza granicami kraju, jest najwyższa od 20 lat. Mieszkańcy wyspy najchętniej wyjeżdżają do Australii i Nowej Zelandii, czyli do krajów, które również dla Polaków stają się coraz bardziej atrakcyjne. Jak podaje Gazeta Wyborcza za CPL, zainteresowani są również ofertami w Polsce głównie w branży finansowej¹⁴.

Wielka Brytania

Podobnie, choć mniej dramatycznie sytuacja wygląda w Wielkiej Brytanii, która jest głównym krajem docelowym emigrujących Polaków. Jej gospodarka skurczyła się w pierwszym kwartale 2009 r. o 4,1%, a zdaniem Komisji Europejskiej w całym roku spadek będzie na poziomie 3,8 %. Stopa bezrobocia ma wzrosnąć z 5,3% do 8,2%¹⁵. Brytyjskie budownictwo przechodzi największy kryzys od 1997 r. Na recesję wpływa silnie powiązanie gospodarki brytyjskiej z amerykańską, dlatego też jest mocno odczuwalna w bankach i instytucjach finansowych, choć zwalniają też inne działy gospodarki jak przemysł i handel. Na poniższym wykresie przedstawiono strukturę zatrudnienia Polaków legalnie pracujących w Wielkiej Brytanii i zarejestrowanych w WRS od 2004 do 2008 roku. Najwięcej legalnie zatrudnionych pracuje w administracji, szeroko pojętym biznesie i zarządzaniu, przy czym do tej ostatniej kategorii zalicza się również sektor finansowy, w dużym stopniu dotknięty kryzysem i zagrożony zwolnieniami. Podobnie sytuacja wygląda w branży budowlanej, w której miejsca pracy się kurczą i będą nadal się zmniejszać.

Udział pracujących Polaków w Wielkiej Brytanii w latach 2004-2008 w 5 najważniejszych sektorach gospodarki

Źródło: Report Home Office UK Order Agency: Accession Monitoring Report, May 2004 – December 2008, A8 Counties

MWL07-09-14/2009

¹⁴ Irlandia: 1,3 tys. Polaków tygodniowo wraca na stałe do kraju, Gazeta Wyborcza

¹⁵ Polska emigracja wraca do kraju, ale powoli, Rzeczpospolita, op.cit.

Aby przybliżyć jeszcze bardziej strukturę zatrudnienia Polaków w Wielkiej Brytanii, poniżej przedstawiono tabelę z danymi dotyczącymi najczęściej wykonywanych zawodów wśród osób rejestrujących się w brytyjskim WRS od lipca 2004 do grudnia 2008 roku. Najliczniejsza kategoria osób to robotnicy produkcyjni w branżach innych niż branża spożywcza. Drugą co do liczebności jest kategoria malarzy i dekoratorów. Prawie równa co do liczebności jest kategoria pomocników kuchennych i pomocy domowych.

Najczęściej wykonywane zawody przez polskich pracowników zarejestrowanych w brytyjskim WRS, między lipcem 2004 a grudniem 2008 r.

Zawód	Liczba pracowników w tys.
Inni robotnicy zatrudnieni przy produkcji	246 955
Malarze, dekoratorzy	52 760
Pomocnicy kuchenni cateringu	51 360
Pomoc domowa	49 105
Pracownicy zatrudnieni w gospodarstwie rolnym	38 775
Kelnerzy, kelnerki	31 255
Pokojówki, pracownicy zatrudnieni przy obsłudze pokoi w hotelach	31 030
Sprzedawcy	24 860
Pracownicy zatrudnieni w usługach pralniczych	24 435
Opiekunowie osób starszych, opieka nad domem	23 015
Pracownicy zatrudnieni przy zbiorach	15 055
Pracownik barowy	11 250
Pracownicy zatrudnieni przy produkcji żywności (owoce, warzywa)	10 680
Pracownicy zatrudnieni przy produkcji żywności (mięso)	10 395
Razem	620 930 (ogółem 887 000)

Źródło: *Accession Monitoring Report, May 2004-December 2008, A8 Countries, Report Home Office UK Order Agency*

MWL07-09-15/2009

Trudno stwierdzić, jak duża część Polaków pracuje zgodnie ze swoimi kwalifikacjami. Z całą pewnością wielu z nich nie wykorzystuje swoich umiejętności i wiedzy zdobytej w Polsce. Dane na ten temat opublikowane zostały w 2007 r. w badaniu przeprowadzonym przez Centrum Stosunków Międzynarodowych¹⁶. Najciekawsze przypadki niezgodności kwalifikacji z wykonywaną pracą zostały przedstawione w poniższej tabeli.

¹⁶ Badanie nad legalnymi migracjami zarobkowymi z Polski do Wielkiej Brytanii po 1 maja 2004 roku, Centrum Stosunków Międzynarodowych, Raporty i Analizy 9/07

Najciekawsze przypadki rozbieżności pomiędzy specjalizacją studiów a charakterem wykonywanej pracy w Wielkiej Brytanii

Specjalizacja studiów	Charakter pracy w Wielkiej Brytanii
Administracja publiczna	Budowlaniec
Politologia	Asystent kucharza
Administracja	Robię kanapki i sałatki
Rolnictwo i kształtowanie środowiska	Dostawa mebli
Anglistyka	Gastronomia
Elektrotechnika	Siedzę w biurze
Włókiennictwo, technologia surowców	Sprzątam u Marksa i Spencera
Mgr sztuki (aktor)	Recepcjonista
Obsługa ruchu turystycznego	Kelner
Rekreacja i turystyka	Sprzedawca
Prawo międzynarodowe	Stolarz
Wentylacja, ogrzewnictwo i ochrona atmosfery	Bar person
Filozofia, psychologia	Sprzedaję kawę
Filologia polska	Opieka nad dziećmi
Filologia polska	Pracuję w hotelu
Filologia polska	Firma jednoosobowa 'Cleaner'
Filologia polska	Sprzątam pokoje w hotelach
Rolnictwo i kształtowanie środowiska	Sprzątam
Stosunki międzynarodowe	Pracuje w cateringu
Rehabilitacja	Sprzedawca
Socjologia	Kelnerka
Geologia/geodezja	Pracownik fizyczny, operator maszyn wtryskowych
Informatyka	Housekeeping
Zarządzanie finansami	Zbieram drobne ogłoszenia
Piosenkarstwo (estrada)	Opieka nad dziećmi

Źródło: Badanie nad legalnymi migracjami zarobkowymi z Polski do Wielkiej Brytanii po 1 maja 2004 rok, Centrum Stosunków Międzynarodowych, Raporty i Analizy 9/07

MWL07-09-16/2009

Opisana sytuacja – pracy poniżej posiadanych kwalifikacji nazwana została marnotrawstwem talentów. Aby przybliżyć, czym ono jest można posłużyć się użytą przez Manpower klasyfikacją¹⁷. Klasyfikacja ta świetnie oddaje istotę mobilności talentów począwszy od marnotrawstwa talentów aż do eksportu talentów.

Marnotrawstwo talentów występuje, gdy wysoko wykwalifikowani/wykształceni ludzie dobrowolnie podróżują do innych krajów i przyjmują posady znacznie poniżej ich możliwości i poziomu edukacji. Osoby te często akceptują taką „cenę” za lepsze warunki życia w wysoko rozwiniętych krajach.

Drenaż talentów występuje, gdy z powodu fali emigracji osób z wyższym wykształceniem i poszukiwanymi umiejętnościami państwo nie nadąża z wykształceniem i wyszkoleniem odpowiedniego zastępstwa dla tych ludzi. Dlatego też państwo traci możliwość jakiegokolwiek zwrotu z inwestycji w edukację i szkolenie swoich obywateli.

Cyrkulacja talentów występuje, gdy wykwalifikowana kadra mieszka i pracuje przez pewien okres czasu za granicą, a następnie wraca do ojczyzny lub przenosi się do kolejnego kraju. Sytuacja ta może być korzystna zarówno dla ojczyzny pracownika, jak i dla kraju docelowego, ponieważ oba te kraje przez pewien czas korzystają z zaangażowania pracownika.

Wymiana talentów występuje, gdy napływ i odpływ talentów w danym kraju jest dość wyrównany, a pracownicy przekraczają granice w obu kierunkach mniej więcej w równym stopniu, co stanowi korzyść dla rynku pracy i dla pracowników. Niektóre kraje Unii Europejskiej, które cieszą się prawem otwartego rynku pracy między państwami członkowskimi UE wspierają ideę wymiany talentów.

Globalizacja talentów jest efektem handlu międzynarodowego i strategii podejmowanych przez wielonarodowe korporacje. Nieodłącznym elementem globalizacji jest znacząca mobilność ludzi do pracy, ale też pracy do ludzi. Powodem tego jest dążenie wielonarodowych korporacji do zwiększenia swojej konkurencyjności poprzez umieszczenie produkcji bliżej atrakcyjnych rynków zbytu lub zasobów talentów. Jednocześnie ludzie przenoszą się tam, gdzie dostępne są najlepsze możliwości zatrudnienia i kariery, co tylko wzmacnia efekt globalizacji talentów.

Eksport talentów jest częsty wśród krajów rozwijających się, które kształcą i eksportują siłę roboczą, oczekując w zamian zarobków migrantów, wysyłanych do rodzin w ojczyźnie. Zarobki te stanowią znaczący udział w produkcie krajowym brutto.

¹⁷ Pracownicy bez granic 2008 r. Raport ekspercki Manpower, Podaż i popyt, 2008 r.

Niemcy

Drugim krajem co do liczby Polaków emigrujących są Niemcy. Sytuacja w tym kraju, pomimo kryzysu, nie wydaje się jednak trudna. Przewidywany wskaźnik wzrostu gospodarczego na 2009 r. wynosi 0,5-1,2 %. Jak podają korespondenci Gazety Wyborczej¹⁸ pracodawcy niemieccy zdają sobie sprawę, że obecny kryzys jest sytuacją przejściową. Nadal dość częste są oferty pracy dla pracowników z Polski: budowlańców, murarzy, tynkarzy, elektryków, spawaczy, stolarzy, ślusarzy, kierowców sztaplerek. Dodatkowo wolnymi miejscami pracy wciąż dysponuje sektor usług medycznych i opiekuńczych: można zatrudnić się jako opiekun osób starszych, pielęgniarka, pomoc lekarska, personel sprząający. Zatrudnienie będzie można znaleźć też w rolnictwie i ogrodnictwie (np. na plantacjach truskawek czy przy uprawie winorośli).

Hiszpania

Jednym z najbardziej dotkniętych kryzysem krajów europejskich jest Hiszpania. Jak podają korespondenci Gazety Wyborczej¹⁹, liczba bezrobotnych w Hiszpanii co miesiąc zwiększa się o ok. 180 tys., a stopa bezrobocia w 2009 r. osiągnie 18-19 proc. W wyniku kryzysu najbardziej ucierpiał przemysł motoryzacyjny oraz branża budowlana. Wielu Polaków, w związku z tak złą sytuacją w gospodarce, decyduje się na powrót do kraju.

Skutki kryzysu gospodarczego są odczuwalne we wszystkich krajach Europy. Szczególnie w tych gdzie wpłynął on silnie na gospodarkę, która do 2007 r. przeżywała bardzo silny wzrost gospodarczy i była celem emigracji obywateli wielu krajów szczególnie tych, które niedawno przystąpiły do UE. Z raportu Money.pl²⁰ wynika, że dla Polaków pracujących za granicą skutki kryzysu są odczuwalne w codziennym życiu. Poniżej w tabeli zamieszczono listę najbardziej dotkliwych skutków kryzysu. Najczęściej wymieniano wzrost cen w sklepach – 45,8 % badanych, następnie spadek zleceń i klientów – tego doświadczyło 25,7 % rodaków, kolejno wskazano: wzrost cen mieszkań – 15,8% oraz spadek wynagrodzeń – 15%, utrudnienia w bankach (najczęściej dotyczące obostrzeń w przyznawaniu kredytów) – 14,4% i pogorszenie traktowania emigrantów w pracy – 14,4%.

¹⁸ Rynki pracy 2009, Marzena Słomski, Gazeta Wyborcza 23.12.2009

¹⁹ Ibidem

²⁰ Obalamy mit – nie będzie masowych powrotów z emigracji, Badania ankietowe Money.pl, op.cit.

Skutki kryzysu finansowego w odczuciach emigrantów

Jakie skutki kryzysu finansowego odczuwasz na co dzień?	
wyższe ceny w sklepach	46 %
mniej zleceń/mniej klientów	27 %
droższe mieszkania	16 %
niższe wynagrodzenie	15 %
utrudnienia w bankach	14 %
gorsze traktowanie emigrantów w pracy	14 %

Źródło: Badania ankietowe Money.pl przeprowadzone w dniach 20-27 października 2008 na 1998 internautów pracujących za granicą.

MWL07-09-17/2009

4.2 Zarobki emigrantów

Jednym z widocznych i odczuwalnych dla emigrantów skutków kryzysu jest spadek wynagrodzeń. Jak zostało zaprezentowane w tabeli powyżej, 15% badanych, pracujących w tym czasie za granicą, wymieniło to zjawisko jako powszechne. W 2007 r., czyli przed kryzysem gospodarczym, średnie zarobki Polaków w Wielkiej Brytanii jak podaje Centrum Stosunków Międzynarodowych²¹ wahały się od 2000 zł do powyżej 10000 zł. Przedstawia to tabela poniżej.

Respondenci według średnich miesięcznych zarobków

Średnie miesięczne zarobki netto w (PLN)	liczba badanych	udział badanych
2000-4000	152	24%
4000-6000	216	34%
6000-8000	132	21%
8000-10000	60	10%
Powyżej 10000	64	11%
Ogółem	636	100%

Źródło: Badanie nad legalnymi migracjami zarobkowymi z Polski do Wielkiej Brytanii po 1 maja 2004 rok, Centrum Stosunków Międzynarodowych, Raporty i Analizy 9/07

MWL07-09-18/2009

²¹ Badanie nad legalnymi migracjami zarobkowymi z Polski do Wielkiej Brytanii po 1 maja 2004 roku, Centrum Stosunków Międzynarodowych, op.cit.

Najwięcej osób, bo 34%, deklarowało zarobki w grupie 4000-6000 zł, najmniej – w dwóch najwyższych do 10 000 zł i powyżej 10 000 zł (po 10 % badanych w każdej kategorii). W kategorii najniższych zarobków (pomiędzy 2000-4000) znalazło się ok. 24% badanych.

Natomiast ile obecnie można zarobić w poszczególnych krajach Europy, badali korespondenci Gazety Wyborczej. Wyniki ich dociekań przedstawiła tabela poniżej.

Stawki wynagrodzeń za pracę emigrantów w wybranych krajach Europy

Kraj	Rodzaj wykonywanej pracy	Wysokość zarobków netto (Euro)	w przeliczeniu na PLN 1euro= 4 zł
Belgia	prace bez kwalifikacji (sprzątaczką, opiekunką)	900 - 1200 euro/ m-c	3600-4800 zł/mc
	budownictwo	12 euro/godz.	48 zł/godz.
Norwegia	budownictwo	2000-3000 euro/mc	8000 - 12000 zł/mc
Wielka Brytania	budownictwo	2000 euro/mc	8 000 zł/mc
Holandia	prace różne	8-14 euro/godz.	32- 56 zł/godz.
Skandynawia	prace różne	14-28 euro/godz.	56- 112 zł/godz.

Źródło: Na podstawie danych z Gazety Wyborczej, Rynki pracy 2009, 23.12.2008, Emigranci z Polski lecą z Anglii prosto do Danii i Norwegii.

MWL07-09-19/2009

5. Strategie przetrwania na emigracji

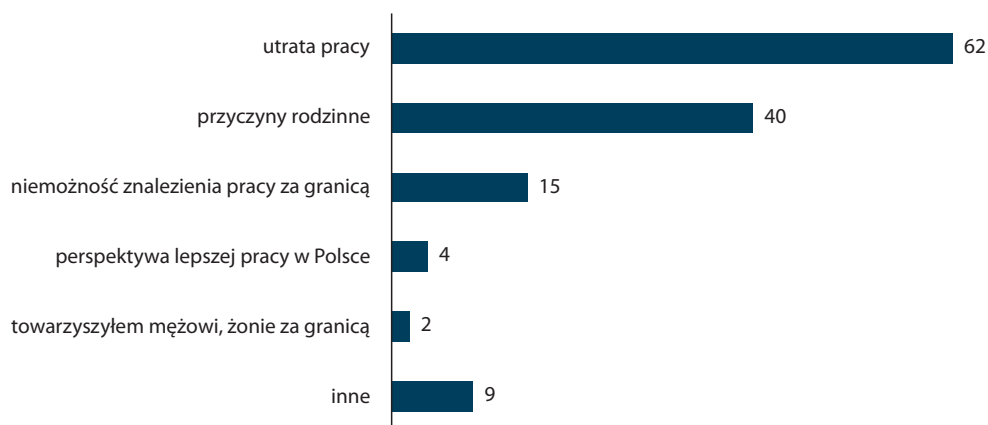
Pomimo kryzysu duża część Polaków nie zdecydowała się na powrót do kraju. Wielu z nich w ogóle nie zamierza wrócić do Polski, myśli o przetrwaniu trudnego okresu recesji na emigracji. Na podstawie opracowań dotyczących zachowań migracyjnych w okresie recesji gospodarczej²² stwierdzono, że istnieją czynniki, które skłaniają polskich migrantów do pozostania w kraju emigracji. Są to między innymi: globalny charakter kryzysu, posiadanie rodziny w kraju emigracji, długi okres pobytu za granicą. Osoby przebywające w Wielkiej Brytanii w obliczu utraty pracy zdają się na najbliższą rodzinę, żyją z oszczędności, często akceptują niższe stawki wynagrodzenia albo pracują w szarej strefie. Jednak zła sytuacja w kraju przyjmującym może prowadzić do groźniejszych konsekwencji takich jak: wyzysk ze strony zagranicznego pracodawcy, marginalizacja na rynku pracy, rosnący poziom ubóstwa i rosnące postawy ksenofobiczne wśród ludności miejscowej.

²² Powroty Polaków w okresie kryzysu gospodarczego. W pętli pułapki migracyjnej, na podstawie: Immigration In the UK: the Recession, and Beyond, Migration Policy Institute, 2009 r.

Jak wynika z badania Centrum Stosunków Międzynarodowych z 2009 r.²³, część Polaków którzy utracili pracę, wróciło do Polski pomimo, iż wcześniej tego nie planowało. Prawdopodobnie były to osoby, które oprócz pracy nie były związane z krajem emigracji.

Respondenci, którzy nie planowali powrotu do Polski według powodów powrotu

Źródło: Centrum Stosunków Międzynarodowych, Powroty Polaków w okresie kryzysu gospodarczego. W pętli pułapki migracyjnej.

MWL07-09-20/2009

Osoby, które zdecydowały się na powrót do Polski po utracie pracy za granicą, często są skazane na porażkę również w Polsce. Migranci z wykształceniem wyższym wpadają w pułapkę tzw. „przerwy w życiorysie” spowodowanej pracą za granicą poniżej kwalifikacji²⁴.

Potencjalnie jest to jedna z grup zagrożonych marginalizacją na rynku pracy.

Jak pokazują badania KPMG²⁵ pracodawcy coraz mniej chętnie zatrudniają osoby z doświadczeniem zagranicznym.

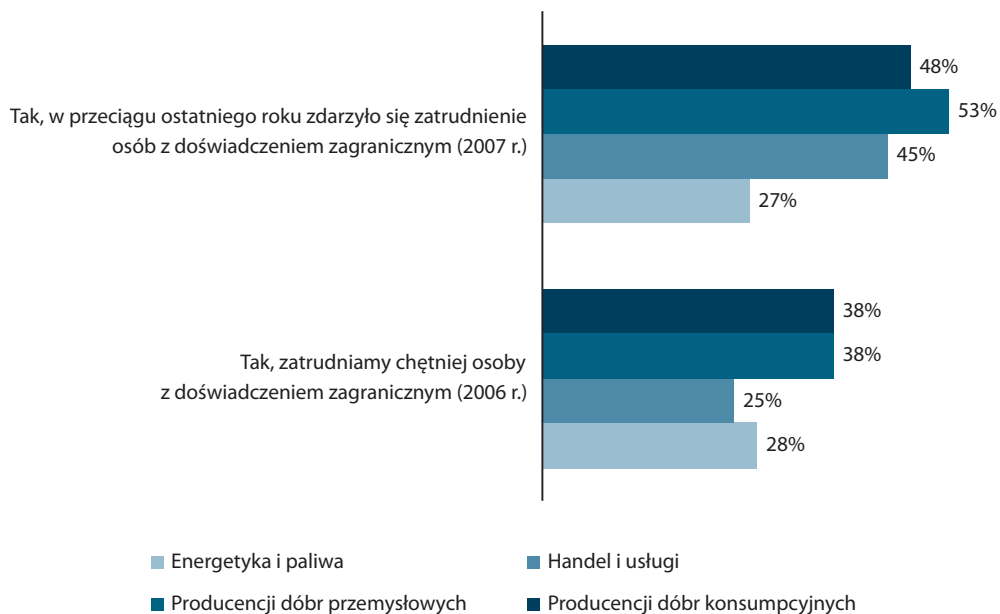
²³ Ibidem

²⁴ Ibidem

²⁵ Migracja pracowników- szansa czy zagrożenie? Badanie – edycja 2008 rok, KPMG 2008 r.

Deklaracje pracodawców odnośnie chęci zatrudnienia osób z doświadczeniem zagranicznym w roku 2006, faktyczne zatrudnienia w roku 2007

Źródło: Migracja pracowników- szansa czy zagrożenie? Badanie – edycja 2008 rok, KPMG 2008

MWL07-09-21/2009

Jak podaje KPMG²⁶ wśród tych podmiotów, które zatrudniły osoby z doświadczeniem zagranicznym, na pytanie „Czy chętniej zatrudniają Państwo osoby z doświadczeniem zagranicznym niż bez niego?” twierdząco odpowiedziało jedynie 19% organizacji, a 12% miało problem z jednoznaczną deklaracją (w porównaniu do 28% instytucji w roku 2006). Jednocześnie tylko 21% spośród omawianych firm zgadza się z twierdzeniem, że osoby z doświadczeniem zagranicznym lepiej radzą sobie w pracy. W roku 2006 prawie jedna trzecia respondentów wskazała, że chętniej zatrudniłaby pracownika z doświadczeniem zagranicznym niż bez niego, a aż połowa uważała, że pracownicy posiadający takie doświadczenie lepiej radzą sobie w pracy. Powyższe dane pokazują, że prawdopodobnie oczekiwania pracodawców i spodziewane korzyści zostały negatywnie zweryfikowane w rzeczywistych warunkach pracy.

²⁶ Ibidem

Utrata pracy za granicą powoduje często powrót emigrantów do kraju, bez żadnych perspektyw, co z kolei powoduje, że emigranci myślą o ponownym wyjeździe do kraju emigracji lub innego, gdzie jest większa szansa na pracę i zarobki. Sytuacja taka została nazwana przez prof. Krystynę Iglicką, demografa i ekonomistę z Centrum Stosunków Międzynarodowych, „zjawiskiem podwójnej marginalizacji”. Dotyczy dużej grupy ludzi urodzonych w okresie demograficznego boomu lat 80., którzy wyjechali do pracy za granicą w ostatnich pięciu latach. W Polsce żyli na społecznym marginesie z powodu bezrobocia, a po wyjeździe do krajów Europy zachodniej również byli marginalizowani. Chodzi tu głównie o osoby, które studiowały na modnych w latach 90., lecz o niskim zapotrzebowaniu na rynku pracy kierunkach, jak zarządzanie i marketing, czy administracja, które również za granicą pracowały poniżej kwalifikacji bez możliwości awansu.

Tacy ludzie próbują teraz wrócić, lecz jeśli w ich CV widnieje praca w barze lub opieka nad dzieckiem, to nie wygląda to zachęcająco dla pracodawców. Można więc za prof. Iglicką nazwać te osoby „pokoleniem wykluczonych”.

Potwierdzeniem tej tezy są wyniki badania zrealizowanego przez Money.pl²⁷, które wskazują, że duża grupa badanych – ponad 30% – nie ma skonkretyzowanych planów po powrocie do Polski. Większość Polaków będzie wracać w ciemno, nie posiadając żadnych konkretnych perspektyw. Większość z nich jest jednak optymistycznie nastawiona co do znalezienia pracy w Polsce. Część nich wierzy, że posiadając specjalistyczną wiedzę nie będzie miało problemów ze znalezieniem pracy, a ponad 10% po prostu nie wie, co ich czeka. Poniżej znajduje się tabela, w której zamieszczono wyniki badania dotyczące oceny perspektyw pracy w Polsce. Czy wyrażony w badaniach optymizm Polaków znajdzie swoje uzasadnienie w rzeczywistości, zostanie zweryfikowane w niedługim czasie po ich powrocie na krajowy rynek pracy.

Ocena perspektyw pracy w Polsce

Jakie masz perspektywy pracy w Polsce?	
poradzę sobie, ale jeszcze nie mam planów	35%
jestem specjalistą, na pewno znajdę pracę	33%
nie wiem	13%
mam pracę, do której mogę wrócić	8%
nie będzie gorzej, niż jest teraz	6%
mam oszczędności, na razie nie muszę pracować	5%

Źródło: Badania ankietowe Money.pl przeprowadzone w dniach 20-27 października 2008 na 1998 internautów pracujących za granicą

MWL07-09-22/2009

²⁷ Obalamy mit – nie będzie masowych powrotów z emigracji, Badania ankietowe Money.pl, op. cit.

6. Skutki emigracji

Duża fala migracji z Polski w ostatnich latach skłania do dyskusji, czy warto emigrować i jakim kosztem. Konsekwencje i negatywne skutki, jakie rodzi emigracja, są widoczne nie tylko w sferze ekonomicznej, ale również społecznej i psychologicznej. W opinii lekarzy, psychologów, terapeutów duża liczba Polaków, przyjeżdża z zagranicy z różnego rodzaju zaburzeniami psychicznymi i uzależnieniami. Najczęściej są to silne nerwice, depresje, alkoholizm i lekomania. Dodatkowo notuje się jeszcze inne uzależnienia, takie jak: hazard czy uzależnienie od seksu. Problemy psychiczne rodzą się w wyniku silnego stresu, który towarzyszy zmianom i przystosowaniu się do życia na obczyźnie.

Napięcie emocjonalne, które towarzyszy wielu osobom, nie jest odpowiednio rozładowywane. Zamiast kilkunastominutowego relaksu, najczęściej młodzi ludzie sięgają po alkohol, tabletki uspokajające – taka jest opinia polskich lekarzy psychiatrów, do których zwraca się o pomoc coraz większa liczba osób potrzebujących²⁸.

Wśród ofiar emigracji znajdują się również młode kobiety, często z małymi dziećmi, pozostające w kraju, podczas gdy ich mężowie czy partnerzy wyjeżdżają za granicę, aby zarobić na mieszkanie lub życie. Jak wynika z relacji lekarzy psychiatrów to ta grupa najczęściej szuka pomocy u specjalisty, zgłaszając się z objawami depresji.

Problemy psychiczne dotyczą tysięcy polskich rodzin, które decydują się na rozłąkę. Stan, w którym dzieci są rozłączone z jednym lub dwojgiem rodziców z powodu wyjazdów zarobkowych za granicę, nazwano eurosieroctwem. Jak wynika z doniesień mediów i wyników badań, w okresie wzmożonej emigracji Polaków problem eurosieroctwa dotyczy wielu polskich rodzin. Duża skala migracji spowodowała, że problemem rozłąki rodzin i skutków, jakie wywołuje emigracja wśród dzieci, zaczęto bardziej szczegółowo badać.

Wyniki badań, które w ostatnim czasie zrealizowano, dotyczyły oceny skutków emigracji rodziców wśród uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych²⁹. Zaprzeczają one jednak doniesieniom o dużej wadze problemu eurosieroctwa w Polsce. Pokazują bowiem, że emigracja rodziców nie ma większego wpływu na złe zachowanie uczniów. Nie zanotowano większej różnicy pomiędzy grupą uczniów, których rodzice byli na miejscu, a tych na emigracji w zakresie łamania dyscypliny szkolnej, udziału w bójkach, otrzymania nagany, kradzieży czy ukarania wyrokiem. Jedyną zaobserwowaną różnicą jest skłonność starszych uczniów (14-18) do opuszczania zajęć lekcyjnych bez usprawiedliwienia. Nie wykazano też istotnej różnicy, jeśli chodzi o tzw. imprezowanie, pomimo obiegowej opinii, że dzieci bez opieki rodziców będą prowadziły bardziej „rozrywkowy styl życia”.

²⁸ Skutki emigracji zarobkowej – zaburzenia psychiczne i uzależnienia, Gazeta Wyborcza, 02.05.2009

²⁹ Społeczne, edukacyjne i wychowawcze konsekwencje migracji rodziców i opiekunów prawnych uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, Bartłomiej Walczak, Pedagogium Wyższa Szkoła Pedagogiki Resocjalizacyjnej w Warszawie 2008 r.

W tym zakresie stwierdzono, że dzieci migrantów przebywają dłużej i chętniej poza domem, choć nie potwierdzono, że skłonności te wynikają z samego faktu rozłąki. Są to optymistyczne doniesienia, które będą na pewno w toku dalszych badań weryfikowane.

7. Prognozy w zakresie migracji

Przewiduje się, że fala migracji będzie się stopniowo i systematycznie zmniejszać. Coraz więcej też będzie powrotów do Polski. Trudno jednak oszacować, jak wielu Polaków i w jak długim czasie powróci. Wszystko będzie zależec od sytuacji na rodzimym rynku pracy oraz od tego, czy zostaną uruchomione mechanizmy, które ułatwiałyby Polakom decyzję o powrocie.

Według prognozy GUS w zakresie migracji na lata 2008-2020³⁰, dodatnie saldo migracji zagranicznych (większy napływ niż odpływ) wystąpi dopiero po 2018 r. Prognoza ta jest oparta na danych o migracjach zagranicznych zebranych z lat 2004-2006, czyli kiedy skala emigracji stale wzrastała. Prognoza jest przedstawiona w liczbach bezwzględnych, w podziale na miasto, wieś i poszczególne regiony. Należy jednak wziąć pod uwagę, że takie długoterminowe prognozy są niepewne i mało dokładne. Migracje są zjawiskiem uwarunkowanym różnorodnymi czynnikami, przede wszystkim uzależnione są od zmian sytuacji społeczno-gospodarczej kraju, polityki migracyjnej państwa, sytuacji na rynku pracy w kraju oraz w krajach emigracji. Mają na nie również wpływ czynniki związane z sytuacją rodzinną i warunkami materialnymi gospodarstwa domowego. Należy również dodać, że prognoza GUS uwzględnia migracje zagraniczne definitywne, czyli te na pobyt stały – dotyczą wymeldowania z miejsca zamieszkania z zamiarem opuszczenia kraju. Jak wiemy z poprzednich rozdziałów, liczba takich migracji, nie jest wielkością znaczącą: przeważają migracje czasowe, w tym krótkookresowe.

Według prognozy przedstawionej przez GUS na lata 2008-2020, największa liczba wyjazdów, tj. 40 tys. rocznie, jest przewidywana na okres 2010-2012. Po roku 2012 liczba wyjazdów będzie sukcesywnie spadać, aby w 2020 roku osiągnąć poziom 20 tys., czyli zmniejszy się o połowę w stosunku do lat o najwyższej liczbie wyjazdów. W roku 2013 będzie na poziomie z 2009. Najwięcej osób będzie wyjeżdżać na stałe z województwa śląskiego, potem kolejno: dolnośląskiego, opolskiego, pomorskiego, małopolskiego. Najmniej z świętokrzyskiego, zachodniopomorskiego i podlaskiego.

³⁰ Prognoza ludności na lata 2008-2035, Prognoza GUS na lata 2008-2020, GUS Departament Badań Demograficznych, Warszawa 2009 r.

Migracje zagraniczne definitywne (na pobyt stały) w latach 2003-2020 (dok.)

Województwa	2008	2009	2010	2012	2013	2015	2017	2018	2020
Emigracja									
Polska	35000	37000	40000	40000	37000	33600	30300	27000	20000
Dolnośląskie	3878	4100	4432	4432	4100	3723	3358	2552	2216
Kujawsko-pomorskie	1760	136.0	2011	2011	1860	1689	1624	1358	1006
Lubelskie	1270	1342	1451	1451	1342	1219	1099	980	726
Lubuskie	1116	1130	1276	1273	1180	1072	966	861	638
Łódzkie	1090	1153	1246	1245	1153	1047	544	841	623
Małopolskie	2370	2505	2703	2703	2505	2275	2052	1828	1354
Mazowieckie	1629	1722	1362	1362	1722	1564	1411	1257	931
Opolskie	3573	3778	4084	4084	3778	3430	3094	2757	2042
Podkarpackie	2088	2207	2335	2335	2207	2004	1808	1611	1193
Podlaskie	923	976	1055	1055	976	886	799	712	528
Pomorskie	3003	3175	3432	3432	3175	2883	2600	2317	1716
Śląskie	7356	7777	3407	3407	7777	7062	6368	5675	4204
Świętokrzyskie	674	713	770	770	713	647	584	520	385
Warmińsko-mazurskie	1752	1853	2003	2003	1853	1682	1517	1352	1001
Wielkopolskie	1709	1807	1953	1953	1807	1641	1480	1318	977
Zachodnio pomorskie	807	853	922	922	853	775	698	622	461
Miasta	25000	26400	28800	23300	2 6400	240 00	21600	19200	14400
Wieś	10000	10600	11200	11200	10600	9600	8700	7800	5600

Źródło: Prognoza GUS na lata 2008-2020, Prognoza ludności na lata 2008-2035,
GUS Departament Badań Demograficznych, Warszawa 2009

MWL07-09-23/2009

8. Programy zachęcające Polaków do powrotów

8.1 Program: Masz Plan na powrót?

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej stworzyło w 2007 r. rządowy program „Masz Plan na Powrót?”, który ma zachęcić polskich emigrantów do powrotu do kraju. Działania podejmowane w ramach programu skierowano do młodej polskiej emigracji. Jednym z głównych działań w programie było uruchomienie serwisu www.powroty.gov.pl, gdzie znajdują się informacje i praktyczne porady odnośnie przepisów i procedur, z którymi można się zetknąć zamykając sprawy za granicą i po powrocie do Polski. Przewidziano również możliwość kontaktu z ekspertami, a odpowiedzi na najczęściej powtarzające się pytania są zamieszczone w dziale „Pytania i odpowiedzi”. W serwisie można na bieżąco śledzić informacje z Polski i z państw, w których przebywają Polacy, przydatne dla osób rozważających lub planujących powrót do kraju. Powracający do kraju mogą dowiedzieć się o lokalnych i regionalnych inicjatywach skierowanych do osób wracających z emigracji, nowych inwestycjach oraz możliwościach rozwoju kariery zawodowej.

8.2 „Akcja 12 miast. Wracać ale dokąd?”

Adresowana do Polaków, którzy chcą wrócić z Wielkiej Brytanii, lecz jeszcze nie zdecydowali gdzie. Pomysł tego przedsięwzięcia został opracowany przez członków stowarzyszenia Poland Street, założonego przez emigrantów w Wielkiej Brytanii.

W ramach akcji wystosowano do władz 12 polskich miast ofertę z możliwością zaprezentowania mocnych stron, zachęt, pokazania perspektyw dla powracających z emigracji. Miasta, do których się zwrócono, to: Szczecin, Poznań, Katowice, Warszawa, Kraków, Łódź, Gdańsk, Wrocław, Rzeszów, Lublin, Białystok i Bydgoszcz. Każde z nich będzie promować się w ciągu tego roku w Wielkiej Brytanii.

II. Imigracja

Dotychczas Polska była postrzegana głównie jako kraj emigracyjny. Masowe wyjazdy Polaków z kraju spowodowały, że pojawiły się branże, w których tworzyły się liczne wakaty. Pomimo pojawiających się deficytów siły roboczej na krajowym rynku pracy, nasi rodacy nie chcieli być obsadzani na niskopłatnych i niskoprestiżowych stanowiskach. Tę samą pracę woleli wykonywać za granicą, ale za większą pensją, a często i na lepszych warunkach. Obecnie, w dobie kryzysu sytuacja na rynku pracy się zmienia a wzrost bezrobocia w krajach europejskich powoduje, że to pracodawcy dyktują warunki. Jednak w okresie deficytu na pracowników alternatywą dla polskich pracodawców stało się zatrudnianie osób z zagranicy, co dodatkowo często pozwalało obniżyć koszty pracy.

1. Cudzoziemcy z krajów Unii Europejskiej i Europejskiego Obszaru Gospodarczego

Od czasu wejścia Polski do Unii Europejskiej istnieje swobodny przepływ osób. Wszyscy obywatele UE oraz Norwegii, Islandii, Lichtensteinu, Szwajcarii (państw Europejskiego Obszaru Gospodarczego) mogą przebywać w Polsce do 3 miesięcy bez konieczności spełnienia dodatkowych warunków pobytu (obywatel UE jest zobowiązany posiadać ważny dokument podróży albo inny ważny dokument potwierdzający jego tożsamość i obywatelstwo). Ponadto od 1 stycznia 2007 r. obywatele UE i EOG nie muszą posiadać zezwolenia na pracę. W przypadku gdy pobyt na terytorium Polski trwa dłużej niż 3 miesiące, obywatel jednego

z w/w państw jest zobowiązany zarejestrować swój pobyt u wojewody właściwego ze względu na miejsce zamierzonego pobytu w Polsce. Takiej osobie przysługuje również prawo pobytu przez okres dłuższy niż 3 miesiące, jeżeli spełnia kilka warunków, m.in. jest pracownikiem lub osobą pracującą na własny rachunek na terytorium RP, studiuje lub odbywa szkolenie zawodowe w RP, jest objęty powszechnym ubezpieczeniem zdrowotnym itp.

Z danych Urzędu do Spraw Cudzoziemców wynika, że w 2007 roku najczęściej wniosków o zarejestrowanie pobytu obywateli UE w Polsce złożyli obywatele Niemiec (7 373 wnioski), Bułgarii (1 315 wniosków), Francji (902 wnioski) i Wielkiej Brytanii (865 wniosków). Jak pokazuje raport z badań przeprowadzonych przez Centrum Stosunków Międzynarodowych³¹, obywatele krajów Europy Zachodniej (jak również Stanów Zjednoczonych i Kanady) pracujący w Polsce, na ogół zajmują najwyższe stanowiska tzw. Top management. Są odpowiedzialni za finanse, nowe technologie, zarządzanie. Najczęściej znajdują zatrudnienie w wielkich korporacjach, bankach, firmach zagranicznych albo z mieszanym kapitałem.

2. Cudzoziemcy nie będący obywatelami UE na terytorium RP

Obywatele krajów, które nie należą do Unii Europejskiej, podlegają innym zasadom przekraczania granicy i podejmowania pracy w Polsce. Przede wszystkim muszą posiadać ważną wizę lub inny ważny dokument uprawniający do wjazdu i pobytu. Z obowiązku posiadania wizy przy przekraczaniu granic zewnętrznych Państw Członkowskich UE zwolnieni są obywatele państw wymienionych w załączniku II rozporządzenia Rady Wspólnoty Europejskiej nr 539/2001 z dnia 15 marca 2001 r.³² (m.in. obywatele Japonii, Kanady, Stanów Zjednoczonych, Korei Południowej itp.)

Osoby z krajów spoza UE i EOG, które planują podjąć pracę na terytorium RP, muszą posiadać zezwolenie na pracę, które przyznaje wojewoda. Starosta powiatu, na terenie którego ma zostać zatrudniony pracownik z zagranicy, sprawdza, czy nie ma w tym regionie bezrobotnych z odpowiednimi kwalifikacjami, którzy mogliby podjąć pracę na tym stanowisku. Jeżeli nie ma takich osób, cudzoziemiec ma możliwość podjęcia pracy w określonej przez pracodawcę branży i na określonym stanowisku.

Według badań przeprowadzonych przez GUS w II kwartale 2008 r.³³, większość przyjezdnych spoza UE i EOG przebywa w Polsce rok lub dłużej. Ważny wydaje się być fakt, że imigranci przebywający w województwie małopolskim zajmują drugie miejsce, zaraz po województwie mazowieckim, pod względem długości przebywania na terytorium naszego kraju. Natomiast z ba-

³¹ Imigranci na polskim rynku pracy w świetle opinii pracodawców, Raport Centrum Stosunków Międzynarodowych, Warszawa 2005 r.

³² <http://www.udsc.gov.pl>

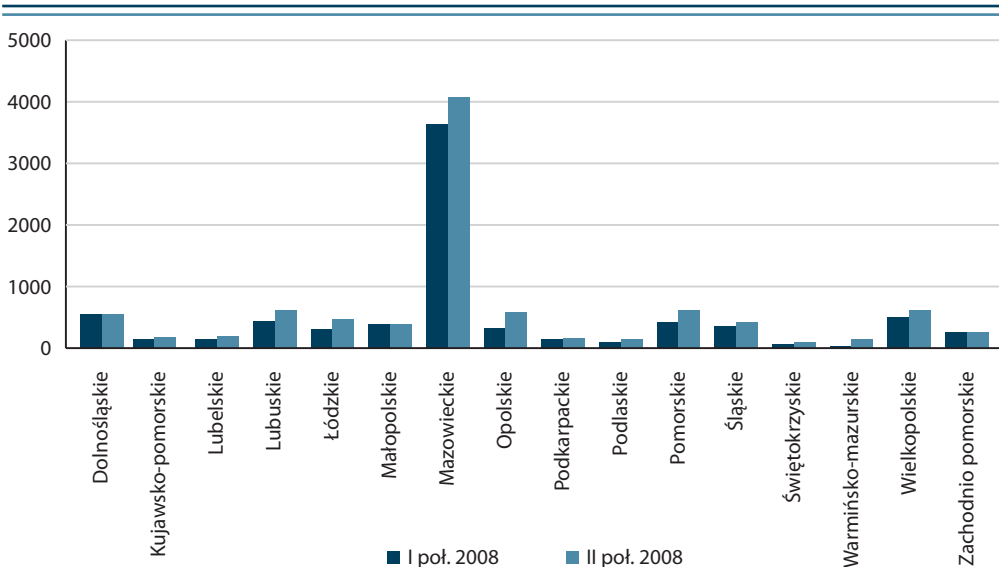
³³ Imigranci w Polsce, GUS, Warszawa 2009 r.

dań opublikowanych przez FISE³⁴ wynika, że osoby przybywające do Polski są z reguły bardzo dobrze wykształcone (aż 36% ukończyło studia wyższe), w większości są to osoby w wieku produkcyjnym (aż 80% z nich jest w wieku 20-59 lat, co oznacza, że mamy do czynienia przede wszystkim z imigracją osób gotowych do podjęcia pracy). W grupie obcokrajowców pod względem liczebnym dominują mężczyźni, z wyjątkiem napływu z krajów byłego ZSRR, gdzie dominują kobiety.

Z najnowszych danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej z 2008 r. wynika, że we wszystkich województwach złożono 25 500 wniosków o wydanie pozwolenia na pracę dla cudzoziemców, a otrzymało go 18 022 osób. W samym województwie mazowieckim takie pozwolenia pozyskało 7 760 obcokrajowców, zaś w województwie małopolskim 838 osób.

Liczba wydanych zezwoleń na pracę dla cudzoziemców w RP

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MPiPS 2008

MWL07-09-24/2009

Na mocy Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 lutego 2009 r. osoby będące obywatelami państw graniczących z Rzeczpospolitą Polską oraz państw, z którymi Rzeczpospolita Polska współpracuje w zakresie migracji zarobkowych, nie muszą ubiegać się o pozwolenie na pracę. Dotyczy to osób, które wykonują pracę w okresie nie przekraczającym 6 miesięcy w ciągu kolejnych 12 miesięcy. Do tych państw należy Białoruś, Rosja, Ukraina i Mołdawia, a w niedługim czasie dołączy również Gruzja. Zapis ten spowodował, że znacznie wzrosła liczba osób z tych krajów, które legalnie mogą podjąć zatrudnienie na terenie RP. Potwierdzają to dane MPiPS z 2008 r.,

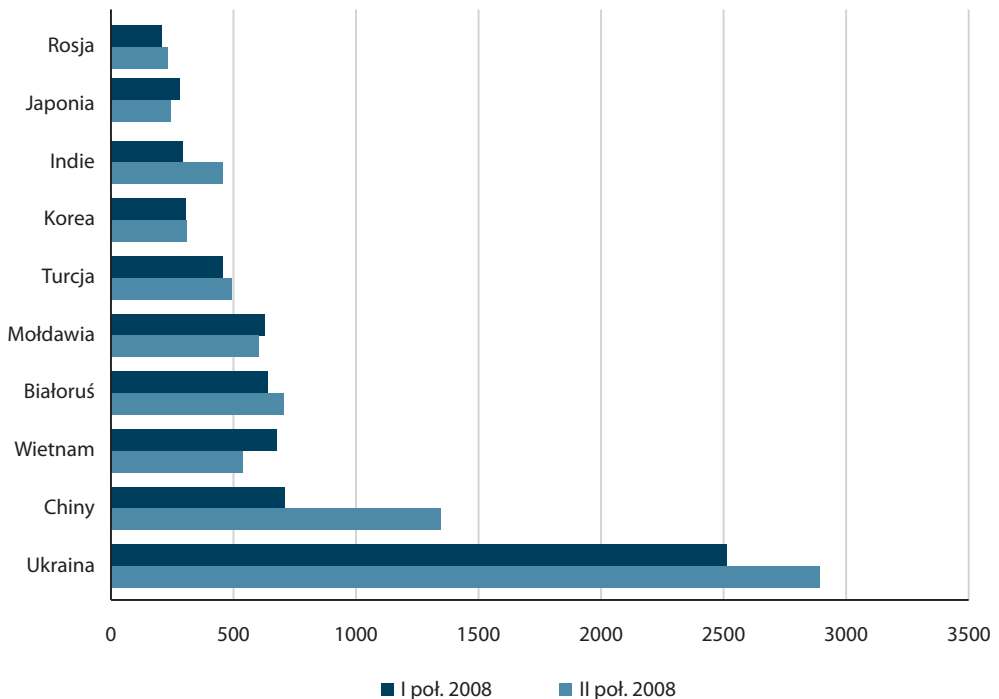
³⁴ Cudzoziemcy w Polsce, P. Kaczmarczyk, R. Stefańska, J. Tyrowicz, Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Biuletyn nr 6, Warszawa kwiecień 2008 r.

według których najwięcej osób przybywających do Polski w celu podjęcia pracy pochodzi z Ukrainy (5,4 tys. osób), co stanowi 33% wszystkich imigrantów (przedstawia to poniższy wykres).

Jeśli chodzi o rozmieszczenie terytorialne imigrantów spoza UE na terenie Polski, to obywatele Ukrainy i Białorusi częściej wybierają wschodnie województwa, graniczące z krajami pochodzenia, zaś pochodzący z Ameryki Północnej oraz Europy Zachodniej wybierają duże miasta: Kraków i Warszawę. Wyjątek stanowią Niemcy, którzy są rozproszeni w różnych województwach.

Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców według obywatelstwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MPIPS 2008

MWL07-09-25/2009

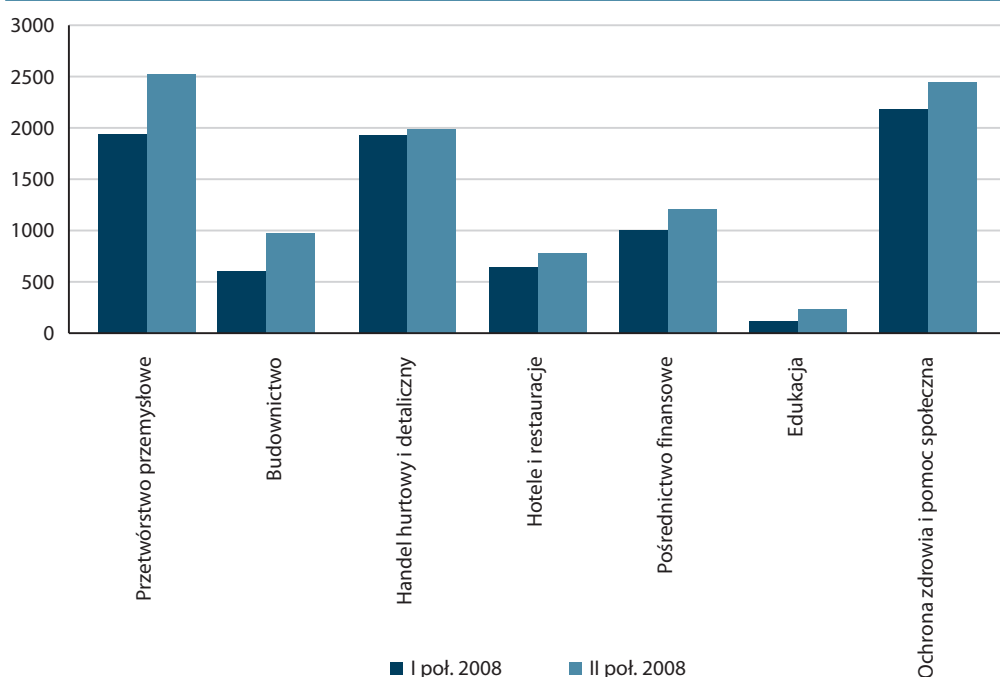
Większość zatrudnionych cudzoziemców pracuje w sektorze przetwórstwo przemysłowe (4,5 tys. osób), znaczna część także w sektorze handel hurtowy i detaliczny (ok. 4 tys. osób). Stosunkowo niewiele osób, które otrzymały zezwolenia na pracę w Polsce podejmuje ją w sektorze budownictwo. Wynika to zapewne z faktu, iż duża część obcokrajowców pracujących w tej branży jest zatrudniana nielegalnie ze względu na niższe koszty pracy i uniknięcie płacenia składek przez pracodawców. Potwierdzają to wnioski z raportu FI-SE³⁵ z których wynika, że najwięcej nielegalnych pracowników pochodzi z krajów byłego ZSRR i zatrudniani są głównie w rolnictwie, handlu, budownictwie i usługach domowych, a także z Wietnamu, pracujący w handlu i ga-

³⁵ Ibidem.

stronomii. Należałoby wspomnieć także, że w drugiej połowie 2008 roku widoczny jest wzrost liczby osób przybywających, jak i podejmujących pracę w Polsce. Zjawisko to wydaje się być uzasadnione biorąc pod uwagę, że na okres letni przybywa więcej osób, które zatrudniane są przy pracach sezonowych w takich branżach jak: przetwórstwo przemysłowe, handel, budownictwo, turystyka. Dane te potwierdza wykres zamieszczony poniżej.

Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców według wybranych sekcji (PKD)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MPiPS 2008

MWL07-09-26/2009

Po analizie danych MPiPS dotyczących sektorów gospodarki, w których pracują obcokrajowcy z krajów nie należących do UE i EOG można zauważyć, że stanowiska kadry kierowniczej w większości zajmują osoby pochodzące z Wietnamu i Chin. Największa liczba informatyków imigrantów pochodzi z Chin i Indii, prawników i artystów – z Białorusi i Ukrainy. Ciekawa sytuacja występuje w zawodach medycznych, gdzie oprócz osób z Ukrainy bardzo duży odsetek podejmujących pracę w tych zawodach to obywatele Mongolii, Syrii i Indonezji. Na ogół są to lekarze. Jest to odpowiedź na masowe migracje polskich lekarzy do krajów Europy Zachodniej, gdzie są lepiej opłacani za swoją pracę. Wśród nauczycieli, poza osobami z Ukrainy, znaczącą grupę stanowią obywatele Stanów Zjednoczonych i Kanady, którzy w większości przypadków są nauczycielami języków obcych.

Robotnicy wykwalifikowani przybywają do Polski z Ukrainy, Chin, Mołdawii i Białorusi. Ponadto pracownicy z Ukrainy i Mołdawii są najczęściej zatrudnieni przy pracach prostych, nie wymagających żadnych kwalifikacji. Ta sytuacja wydaje się być bardzo zbliżona do tej, która dotyczy Polaków wyjeżdżających za granicę, gdzie na ogół zatrudniani są w niskopłatnych i nisko prestiżowych branżach i zawodach.

Podsumowując można stwierdzić, że skala zatrudnienia obcokrajowców w Polsce, z którą mamy obecnie do czynienia, nie wpływa w znaczący sposób na sytuację polskiego rynku pracy. Liczba cudzoziemców pracujących legalnie, na terenie naszego kraju jak wynika z przedstawionych statystyk nie przekracza 1% ludności czynnej zawodowo. Zatem osoby z zagranicy dopuszczane są do polskiego rynku pracy na zasadzie zatrudnienia uzupełniającego, nie zaś wypierającego.

III. Podsumowanie

- Nie zmieniły się wyraźnie kraje o największej skali emigracji, wciąż najpopularniejsze kierunki to: Wielka Brytania, Niemcy, Irlandia.
- Pojawiły się nowe kierunki migracji, do których coraz wyraźniej zwiększa się liczba wyjazdów, tj. Norwegia, kraje skandynawskie i Australia.
- Główny Urząd Statystyczny oszacował, że 1 stycznia 2007 roku poza granicami kraju dłużej niż 2 miesiące przebywało 1 950 tys. osób. Natomiast po roku (według stanu na 31 grudnia 2007 r.) liczba ta wynosiła 2 270 tys. osób, czyli ok. 6% populacji.
- Liczba pracujących za granicą w trzech krajach o największej migracji (Wielkiej Brytanii, Irlandii i Niemiec) zmniejszyła się na przestrzeni roku 2008 o co najmniej 480 tys. osób.
- Prognozy przewidują się, że fala migracji będzie stopniowo i systematycznie maleć. Coraz więcej też będzie powrotów do Polski. Trudno oszacować, jak wielu Polaków i w jak długim czasie powróci.
- Polacy zdecydowani na szybki powrót do kraju pochodzą najczęściej z Irlandii, Norwegii, USA, Niemiec i Wielkiej Brytanii.
- Główną przyczyną zmniejszenia się liczby osób emigrujących z Polski jest światowy kryzys gospodarczy, który trwa od 2008 r. Jest on również powodem zwiększenia się liczby powrotów do Polski i poszukiwania bardziej atrakcyjnych rynków pracy poza Europą.
- Do zmniejszenia się liczby wyjazdów i chętnych do pracy za granicą przyczyniło się zmniejszenie bezrobocia w Polsce oraz wzrost płac.
- Sytuacja gospodarcza w wielu krajach europejskich pogorszyła się znacznie w wyniku kryzysu gospodarczego. Najbardziej dotknięte nim kraje to: Irlandia, Hiszpania, Wielka Brytania.

- Wielu Polaków decyduje się zostać na emigracji pomimo kryzysu. Strategie przetrwania Polaków na obczyźnie są zróżnicowane i podyktowane głównie czynnikami ekonomicznymi lub rodzinnymi.
- Bezpośrednio odczuwalnymi przez migrantów skutkami kryzysu za granicą są: wzrost cen w sklepach, spadek zleceń i klientów, wzrost cen mieszkań, spadek wynagrodzeń, utrudnienia w bankach (najczęściej dotyczące obostrzeń w przyznawaniu kredytów), pogorszenie traktowania w pracy.
- W 2007 roku najwięcej osób, bo 34%, deklarowało zarobki w grupie 4000-6000 zł, najmniej – w dwóch najwyższych do 10 000 zł i powyżej 10 000 zł (po 10 % badanych w każdej kategorii). W kategorii najniższych zarobków (pomiędzy 2000-4000) znalazło się ok. 24% badanych.
- Osoby, które zdecydowały się na powrót do Polski po utracie pracy za granicą, często są skazane na porażkę również w Polsce. Migranci z wykształceniem wyższym wpadają w pułapkę tzw. „przerwy w życiorysie” związanej z pracą za granicą poniżej kwalifikacji.
- W związku z emigracją pojawiło się nowe zjawisko „podwójnej marginalizacji”, spowodowanej utratą pracy za granicą i powrotem emigrantów do kraju. Powoduje to, ponowny wyjazd do kraju emigracji lub innego, gdzie jest większa szansa na pracę i zarobki i w konsekwencji sytuację „błędnego koła”.
- Firmy w kraju coraz mniej chętnie przyjmują osoby z doświadczeniem zagranicznym. Obecnie pracodawcy uważają, że osoby z doświadczeniem zagranicznym nie radzą sobie lepiej w pracy.
- Częstymi negatywnymi skutkami emigracji są zaburzenia psychiczne i uzależnienia. Najczęściej są to silne nerwice, depresje, alkoholizm i lekomania.
- Konsekwencją fali migracji jest zwiększenie występowania zjawiska eurosieroctwa czyli stanu, w którym dzieci są rozłączone z jednym lub dwojgiem rodziców z powodu wyjazdów zarobkowych za granicę.
- Wyniki badań wśród młodzieży szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych nie wskazały na pojawienie się negatywnych skutków eurosieroctwa.
- Według prognozy GUS w zakresie migracji na lata 2008-2020, dodatnie saldo migracji zagranicznych (czyli większy napływ do Polski niż odpływ) wystąpi dopiero po 2018 r.
- Najwięcej osób będzie wyjeżdżać na stałe z województwa śląskiego, potem kolejno: dolnośląskiego, opolskiego, pomorskiego, małopolskiego. Najmniej z świętokrzyskiego i zachodniopomorskiego i podlaskiego.
- Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej opracowało w 2007 r. rządowy program „Masz Plan na Powrót?”, który ma zachęcić polskich emigrantów do powrotu do kraju.
- Polskie stowarzyszenie w Wielkiej Brytanii Poland Street realizuje program: „Akcja 12 miast. Wracać ale dokąd?” Adresowana jest ona do Polaków, którzy chcą wrócić z Wielkiej Brytanii, lecz jeszcze nie zdecydowali gdzie. Ma na celu promocję największych miast Polski wśród emigrantów.

- Z danych Urzędu do Spraw Cudzoziemców wynika, że w 2007 roku najwięcej wniosków o zarejestrowanie pobytu obywateli UE w Polsce złożyli obywatele Niemiec (7 373 wnioski), Bułgarii (1 315 wniosków), Francji (902 wnioski) i Wielkiej Brytanii (865 wniosków).
- Obywatele krajów Europy Zachodniej (jak również Stanów Zjednoczonych i Kanady) pracujący w Polsce na ogół zajmują najwyższe stanowiska tzw. top management. Są odpowiedzialni za finanse, nowe technologie, zarządzanie. Najczęściej znajdują zatrudnienie w wielkich korporacjach, w bankach, w firmach zagranicznych.
- Dane MPiPS z 2008 r. wskazują że, najwięcej osób przybywających do Polski w celu podjęcia pracy pochodzi z Ukrainy (5,4 tys. osób).
- Stanowiska kadry kierowniczej wśród obywateli spoza UE i EOG w większości zajmują osoby pochodzące z Wietnamu i Chin. Największa liczba informatyków imigrantów pochodzi z Chin i Indii, prawników i artystów – z Białorusi i Ukrainy, a lekarzy z Ukrainy, Mongolii, Syrii i Indonezji.
- Skala zatrudnienia obcokrajowców w Polsce nie przekracza 1% ludności czynnej zawodowo.

Bibliografia

1. *Polscy Emigranci w Europie*, Badanie polskiej emigracji 2008, Warszawa, 17 marca 2008 r.
2. *Powroty Polaków w okresie kryzysu gospodarczego. W pętli pułapki migracyjnej*, Centrum Stosunków Międzynarodowych, Raport z badań, Raporty i analizy nr 1/09, 2009 r.
3. *Obalamy mit – nie będzie masowych powrotów z emigracji*, Badania ankietowe Money.pl, przeprowadzone w dniach 20-27 października 2008 r. na 1998 internautów pracujących za granicą.
4. *Sytuacja na rynku pracy migrantów i ich potomków*, Badanie GUS Departament Badań Demograficznych, II kwartał 2008 r.
5. *Raport o inflacji Luty 2009*, Narodowy Bank Polski Rada Polityki Pieniężnej, Warszawa, Luty 2009 r.
6. *Polska emigracja wraca do kraju, ale powoli*, Rzeczpospolita, Anna Cieślak-Wróblewska 22.05.2009 r.
7. *Polak wędrowni*, Wprost.pl, Małgorzata Zdziechowska, nr 5/2009 (1360)
8. *Coraz mniej legalnie pracujących Polaków w Irlandii*, Gazeta Wyborcza, 30.01.2009 r.
9. *Irlandia: 1,3 tys. Polaków tygodniowo wraca na stałe do kraju*, Gazeta Wyborcza, PAP, BCI 08.12.2008 rok.
10. *Accession Monitoring Report, May 2004-December 2008, A8 Countries*, Report Home Office UK Order Agency
11. *Badanie nad legalnymi migracjami zarobkowymi z Polski do Wielkiej Brytanii po 1 maja 2004 roku*, Centrum Stosunków Międzynarodowych, Raporty i Analizy 9/07

12. *Pracownicy bez granic 2008 r.* Raport ekspercki Manpower, Podaż i popyt, 2008 r.
13. *Rynki pracy 2009*, Gazeta Wyborcza, Marzena Słomski 23.12.2009 r.
14. *Migracja pracowników- szansa czy zagrożenie?* Badanie – edycja 2008 rok, KPMG 2008 r.
15. *Skutki emigracji zarobkowej – zaburzenia psychiczne i uzależnienia*, Gazeta Wyborcza, 02.05.2009 r.
16. *Społeczne, edukacyjne i wychowawcze konsekwencje migracji rodziców i opiekunów prawnych uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych*, Bartłomiej Walczak, Pedagogium Wyższa Szkoła Pedagogiki Resocjalizacyjnej w Warszawie 2008 r.
17. *Prognoza ludności na lata 2008-2035*, Prognoza GUS na lata 2008-2020, GUS Departament Badań Demograficznych, Warszawa 2009 r.
18. *Imigranci na polskim rynku pracy w świetle opinii pracodawców*, Raport Centrum Stosunków Międzynarodowych, Warszawa 2005 r.
19. *Imigranci w Polsce*, GUS, Warszawa 2009 r.
20. *Cudzoziemcy w Polsce*, P. Kaczmarczyk, R. Stefańska, J. Tyrowicz, Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Biuletyn nr 6, Warszawa kwiecień 2008 r.

Spis wykresów

1. Najpopularniejsze kraje emigracji 2008	8
2. Główne kraje docelowe migrantów zarobkowych z Polski	9
3. Najatrakcyjniejsze kraje dalszej emigracji	9
4. Liczba zaakceptowanych nowych aplikacji Polaków w Systemie WRS, w latach 2004-2008	11
5. Liczba osób które powróciły do małopolski i ubiegały się o zasiłek dla bezrobotnych, w latach 2007-2009	13
6. Liczba wydanych decyzji o przyznanie świadczenia z tytułu bezrobocia dla osób które powróciły z zagranicy	14
7. Liczba powrotów z zagranicy w latach 2000-2008 I kwartał (w tys.)	14
8. Plany powrotu w 2008	15
9. Kraje z których będą wracać Polacy	16
10. Prognozy dla Polski według lutowej projekcji NBP	18
11. Udział pracujących Polaków w Wielkiej Brytanii w latach 2004-2008 w 5 najważniejszych sektorach gospodarki	19
12. Respondenci, którzy nie planowali powrotu do Polski według powodów powrotu	26
13. Deklaracje pracodawców odnośnie chęci zatrudnienia osób z doświadczeniem zagranicznym w roku 2006, faktyczne zatrudnienia w roku 2007	27
14. Liczba wydanych zezwoleń na pracę dla cudzoziemców w RP	35
15. Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców według obywatelstwa	36
16. Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców według wybranych sekcji (PKD)	37

Spis tabel

1. Liczba Polaków przebywających za granicą powyżej 2 miesięcy według najpopularniejszych kierunków migracji w tys.	10
2. Ludność w wieku 15 lat i więcej, która powróciła z zagranicy według województw (w tys.)	12
3. Respondenci według planów dalszej migracji. Kraje do których planują ponownie wyjazd	16
4. Najczęściej wykonywane zawody przez polskich pracowników zarejestrowanych w brytyjskim WRS, między lipcem 2004 a grudniem 2008 r.	20
5. Najciekawsze przypadki rozbieżności pomiędzy specjalizacją studiów a charakterem wykonywanej pracy w Wielkiej Brytanii	21
6. Skutki kryzysu finansowego w odczuciach emigrantów	24
7. Respondenci według średnich miesięcznych zarobków	24
8. Stawki wynagrodzeń za pracę emigrantów w wybranych krajach Europy	25
9. Ocena perspektyw pracy w Polsce	28
10. Migracje zagraniczne definitywne (na pobyt stały) w latach 2003-2020 (dok.)	31

Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie
Małopolskie Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji
Plac Na Stawach 1, 30-107 Kraków
tel.: +48 12 42 87 861, 12 61 98 484; tel./fax: 12 42 87 862
e-mail: obserwatorium@wup-krakow.pl
www.obserwatorium.malopolska.pl
